

# DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnak.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és czétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

## Vigasztalás és igazság Lelke jövel!

A Szentlélek kegyelmi ajándékainak csodás mértékben történt kitöltése és a látható keresztyén egyház megalapítása emlékezetére, jó Istenünk irgalmasságából ismét ünnepet szentelünk, igaz hitben élő reménységben, tiszta szeretetben, miként egykor az Úr tanítványai.

Reánk, a mi lelkünkbe is bőségesen kiárasztja Isten az Ő újjáteremtő, megszentelő áldott Lelkének erejét, hogy vallást tegyünk megfoghatatlan hűségéről és idvezítő kegyelméről, a melynek bizonyosságait szünetlenül tapasztaljuk földi pályánk rögös útain.

Ám most, főképen a vigasztalás és igazság Lelkéért könyörgünk, mert — fájdalom — a világ, a bűn és a sátán számtalan kísértéseivel, gonoszágaival szakadatlanul ostromolja, marcangolja lelkünket, és már-már a csüggettség, romlás terhes fellegei borúlnak reánk, mint fekete gyászszemfedő.

Óh jövel vigasztalás Lelke! Űzd el mellőlünk közülünk a bűn rémeit; oszlasd tova a babona bálványait, szégyenítsd meg Krisztusunk ellenségeit. Gyűjts világot értelmünkben, hogy lássunk; szállj szívünkbe, hogy megtisztuljunk; bátoríts, hogy diadalmaskodjunk az evangéliommal az evangéliomért Isten dicsőségére.

Óh jövel igazság Lelke! hogy fuvalatodra összeomoljanak a hamisság öszses művei; szózatodra elnémuljanak a képmutatás és önzés hiú szolgálai; ne legyen közöttünk Bálám, Héródes, Judás, sehol soha.

Vezess Krisztushoz, a ki az igazság; fűzz, csatolj, köss egybe Vele, hadd legyünk és maradjunk élő tagjai az ő szent testének egyházának, melynek egyedüli Feje földön menylyben mindörökké Ő, az örök Ige.

Hajh de a vigasztalás és igazság Lelkére nemcsak lelki, erkölcsi, egyházi tekintetben, hanem köztársadalmi, állami, művelődési szempontból is felettébb nagy szükségünk van a jelen idők zivatarai közepett. Szegény magyar hazánk és ennek kebelén küzdő evangéliomi egyházunk ezer sebtől vérzik, háborgó hullámként tomboló eszmeáradatokkal vívódik s a mint megvagyon írva: „Nincs igaz ember csak egy is.”

Zúgó szél zendüléseként jövel hát Szentlélek! Tanácsoddal, erőddel, bátorításoddal, kegyelmeddel segélj, mert elveszünk. Vigasztalásod felemel a porból, igazságod ismerete szabadságot életet nyújt. Ha Te velünk maradsz, a győzelem biztos, dicső leend.

Azért is vigasztalás és igazság Lelke! esedezve kérünk epekedve várunk — — — óh jövel! jövel!

E. ƴ.

### Pünköst ünnepén.

Ott ültek a tanítványok, elzárt szobának néma falai között . . . Az ő ajkukat is lezárva tartotta a félelem és aggodalom . . . Lelkükben felujult a közel múlt minden eseménye. Látták az elárult s halátra hűrcolt Mestert; hallották végső sóhaját, midőn elszenvedte a kereszthalál szörnyü kinját; megjelent előttük a dicsőségben feltámadott, ki az örök élet s halhatatlanság felől biztosítékot adott; égfelé tekintő szemük látta a mennybe menő Jézust, ki ígéretet tett az apostoloknak, hogy elküldi hozzájuk a vigasztaló Szentlelket . . . Midőn így múlt és jövőn andalgott lelkök, remény és aggodalom között volt megosztva szívök: „egyszer csak sebes szélnek zendülése“ „kettős tüzes nyelvek“ tüeménye következett s azok, kiknek megígértetett, vették a Szentlelket . . .

Mit érezhettek a tanítványok, midőn „az ígéret teljesedett, Szentlélek Isten küldetett a búsongó tanítványokra“: annak leírására a toll erőtelen . . . De mert előttünk áll az eredmény, mert tudjuk a lelkesültségnek azon csodás hatását, mely lételre hívta a földön Krisztus anyaszentegyházát: szent áhitat ragadja meg lelkünket, midőn „e pünköst ünnepében dicsérjük Istent szívvel, ki Szentlelkét szívünkbe osztogatja bőséggel.“ . . .

Mig lelkünk a múltakon mereng s annak eseményeit a jelennel egybekötni törekszünk, a jövő miatti aggodalom méltán ragadja meg szívünket, mert a buzgóság lángja csak itt-ott lobog olthatatlan tüzzel s joggal zendülhet meg ajkainkon a fohász: „Áldott Szentlélek reánk szállj, hogy a Krisztustól gyűjtött nyáj örvendzhessen e Pünköstbe. Világosítsad elménket, biztasd köztünk a félenket; a sérelmes sziveket kösd be; minden hidegséget üzzel ama mennyei szent tüzzel.“ . . .

Az első Pünköst napján Péter apostol szavára ezreknek szívében ragyogott fel a Krisztus evangéliomának mennyei világossága, elűzve a lelki sötétség sűrű ködét, átkos homályát . . . De vajjon ma keresik-e mindenek az idvesség hervadhatatlan koronáját; a lelki éhség és szomjúság kielégítésének élénk vágya be van-e írva minden szívnek táblájára? . . .

Oh, e világ múló javaihoz ragaszkodás sokkal erősebb, mint az égiek iránti szeretet a szivekben! Az önzés rabbilincse milliókat nyűgöz s a szárnyaszegett lélek nem képes felemelkedni a minden jók örök kútfejéhez . . . A hatalmasok kegymosolya, a földi kincsek csillogása lidércnyomás a gyenge lelkeken s a látszatnak hódoló,

múlokért rajongó törpe nemzedék lelkesülni nem bír a menyieiekért; nem képes dicső eszmékérti küzdelemre, mert megbénította tetterejét a földiek önző szerelme . . .

Ha az ösök csak úgy érezték volna a Szentlélek erejét, bizonyára nem épülhetett volna fel e földön Krisztus anyaszentegyháza s nem törekedtek volna kitartóan lelkök igaz javára . . . Ha az eszmék diadalra juttatásának élénk vágya nem lett volna mozgatója a sziveknek, hazát szerezni s megtartani nem lett volna képes a hazaszeretet . . .

Lelki szabadság sziklavára épült fel hajdan a Szentlélek buzdító szavára; polgári szabadság virágai nyíltak egykor az igaz honfiak buzgólkodása folytán . . .

De hát a szent örökségeknek nem volnának-e hű örei a most s jövőben élők? . . . Isten s haza iránti szeretet ragyogó napja maradhatna-e sötét homály martaléka? . . . Oh, nem, nem! Akkor nem lennénk méltók arra sem, hogy segítségünkre jöjjön az isteni kegyelem, hogy közzöltessék velünk a Szentlélek ereje . . . A lelki kincseket megbecsülni nem tudó, nem akaró nemzedék méltó sorsa a kárhozat. . . .

Azok, kik halált szenvedtek a hitért, az Istenhez való forró szeretetért, ma már csak a történelem lapjain találnak helyet; míg korunkban számtalanok előtt árúciák a vallás, melyért nem csak életet áldozni, de még hitvány földi kincsekből adakozni sem hajlandók . . .

Pünköst ünnepe derült a keresztyénségre . . .

Vajha mindnyájunkat megszállana ma Istennek Szentlelke, hogy felolvadna a közöny jégpáncéla s ki-ki gondolna lelke igaz javára!

„Mit használ valakinek, ha mind e világot megnyeri is, de lelke kárhozatra jut?“

Mit ér az emberi szív, ha az terméketlen, kopár szikla s a hit, szeretet és reménység mennyei virágai gyökeret nem verhetnek benne? . . .

Megvalósulhat-e e földön Istennek országa, ha nem él a szivekben az idvességre jutás soha nem lankadó vágya? . . .

Vegyünk azért Szentlelket e napon s annak ereje dicsőüljön meg a mi erőtlenségünkben! . . . Akkor lesz igaz öröme a mi szívünknek „e pünköst ünnepében,“ mert akkor zöld lombot hajt a reménység fája, virúlni fog rajta a szabadság diszló virága, boldogság vár egyházra, hazára . . .

Adja Isten, hogy úgy legyen!

*Dombi Lajos.*

## VÉLEMÉNY

a magyarországi ev. ref. egyház új énekeskönyvének az egyetemes konvent által elrendelt próbakiadásáról.

(Budapest, 1903. Kiadta: *Fejes István* az egyetemes énekügyi bizottság elnöke.)

(Folytatás.)

Azt hiszem, nem megyek túlzásba, ha a következőképpen okoskodom. Tél van, mikor ezt éneklí a nép. S ez a nép tulnyomószámmal földmivelő magyar református nép. A havat olyan áldásnak nézi — és méltán is —, a mely a földet kövériti, zsirozza. Tudja jól, hogy száraz, hó nélküli tél után száraz fagyok mellett száraz földet, sovány földet, sovány csenevész vetéseket várhatunk. Pedig apja, nagyapja, ősapja ehhez a földhöz, ennek vetéseire füzte minden reményeit. De azt is tudja, hogy bő és állandó havazás után a föld jobban és mélyebben tartja nyáron át a nedvességet, kövérebben telnek a vetések is, kövérebb termést adnak embernek, állatnak, könnyebben eltűrik a száraz hideg májust. És az is jellemző, hogy a kálvinista magyar embernek házába zsir kell, a katolikusnak vaj is meg olaj is jó. A havat a föld zsirjának nézi és mind a költői plastika, mind a gyakorlati élet szempontjából méltán. Azért könyörög tél derekán, új esztendőben:

„Ez esztendőt megáldjad  
Kegyelméből Uristen.  
Bő zsirral ékesítsd  
Te szent Jehova Isten.“

Találó kép, irodalmi színvonal alatt sem áll, Arany is használja. Ne vegyük el attól a kálvinista magyar földmivelőtől, a kinek mi „az Urnak megtörtent szent teste és kiontatott szent vére“ felett hirdetjük a szent ígét, a kitől kapjuk a kenyeret, a ki megbánt bennünket, de a kit mégis szeretünk, a ki azt a képet a legnagyobb vallásos áhítattal veszi körül, költői izléssel szereti és éneklí az új esztendőben. Csekélységnek látszik, pedig költői és ecclesiastico-ethnographiai mély gyökere, jelentése és beese van.

Sulyos hiba az is, hogy a 150 zsolttárt a próba-énekeskönyv összerántotta 86 énekké, vagyis 64 zsolttárt kihagyott, holott az Idvezítő szerint a zsolttárok könyve Istentől ihletett könyv, a melybe beletartozik a kihagyott 64 darab zsolttár is. De még sulyosbitja e hibát az, hogy messiási zsolttárokat is hagyott ki, a melyeket a feltámadott Megváltó magyarított meg tanítványainak. (Luk. 24, 44, 45.). Sulyos vétek az üdvösség oekonomiája ellen, a mi az egyedül idvezítő isteni kegyelmet rövidítené és a hitéletet rombolná meg. És sajátságos: a hit és üdvösség ellen elkövetett hiba itt is együtt jár az aesthetika és poesis ellen elkövetett hibával. Kihagyták a 2-ik zsolttárt, a melynek megrázó természeti és erkölcsi képeihez a legnagyobb költők is tanulni járhatnak, a melyben ilyen képek vannak: „Isten meghajtá az eget és leszállott,“ a melynek olvasásánál szemünk előtt van az égiháboru és az abban mindig szívünkhöz szóló isteni mindenhatóság, mely a földre lehajló sötét felhőkön száll alá a földre, mit dicsősége szinpadává szentel minden

zivatar alkalmával. E zsolttár mondja azt a képet is, hogy „Isten a tisztával tiszta, a visszáshoz visszas.“ Vagyis a lelkiismeret olyannak látja Istent, a minő maga a lelkiismeret.

Kihagyták a 43-ik zsolttárt, a mely a 42 zsolttárhoz tartozik, annak másik fele, úgy hogy e nélkül a 42-ik zsolttár megesonkított költői mű. A kommentátorok együtt tárgyalják a két zsolttárt, mert a 43-ik zsolttár hozza meg a kívánt közvetítést, — a mely a 42-ikben még hiányzik, — a panasz és a reménylő megnyugvás között és ezért csak relativ önállósággal bír. És judica vasárnapján, vagyis Virágvasárnap előtt használható ilyen szép alapigét is tartalmaz: „bocsásd ki a Te világosságodat és igazságodat, hogy azok vezéreljenek engemet és bevigyenek a Te szentségednek hegyére és a te hajlékidba“ stb.

Kihagyták a messiási győzelmi éneket, a 68-ik zsolttárt, a melyről azt mondja Delitzsch, hogy „a hymnusi érzelem és előadás legmagasabb csucsán járó Debora stylben irt zsolttár;“ a melynek erkölcsi tartalmáról azt mondja Kálvin: „Ha Isten nyugszik is egy ideig, míg az istentelenek kegyetlenül és szemérmetlenül szorongatják az egyházat: mindazáltal felemelkedik Ő végre bosszuló gyanánt és a hívőknek elég védelmek van az Ő segedelmében, mihelyt csak kezét nyújtja ki az istentelenek ellen.“ Vajjon gyakorlati dolog-e a mai időben ilyen tartalmu zsolttárt kihagyni?

Kihagyták a hires, átokkal teljes 109-ik zsolttárt, holott itt mutathatta volna meg az átdolgozó a költői inventiot és az üdvösség történetében a szentírók gondolatvilágában való jártasságot. E zsolttár 8-ik verse így szól: „Az ő életének napjai legyenek kevesek és az ő hivatalát más vegye el.“ Ezt a verset idézi Péter apostol Csel. 1, 20-ban, hol Judásra vonatkoztatja azt s azt mondja a 16-ik versben, hogy a Szent Lélek a Dávid szája által jövendőt Judás felől, mert meg vagyon irva a zsolttárok könyvében: „az ő lakóhelye legyen pusztá és ne legyen senki, ki abban laknék. És az ő püspökségét más vegye el.“ (Csel. 1, 20.) Kálvin és Delitzsch épp azért nem a messiási, hanem a typicus-propheticus zsolttárok közé számítja ezt, mert a Messias ellenségének Judásnak típusáról van benne szó. Mily szépen fel lehetett volna ezt dolgozni a beteljesülés könyvének világánál egy prófétai megrázó képben (különben is a próféciák perspectivája az üdvösség mai és jövendő történetére is kiterjed), feldolgozni nem úgy mint átkot, hanem úgy mint itélet hirdetést az árulók felett; mint a hogy Jézus maga szent Máté 26, 24-ben, hol nem átkot, hanem itéletet mond: „Jaj annak az embernek, a ki által az embernek, ha nem született volna.“ Ilyenformán az  $\alpha$ -tól az  $\omega$ -ig fel lehetett volna dolgozni a 109-ik zsolttárt egy megrendítő és építő tartalmu prófétai képpé. P. o. „Az ő életének napjai kevesek lesznek, és az ő hivatalát más veszi el. Az ő fiai árvák lesznek és az ő felesége özvegygyé. Az ő fiai elbujdosnak, koldulnak.“ Mind elrettentő, visszadöbentő igazság azokra, a kik a becsületet, a hitet, a vallást, a hazát, a jóltevőt pénzért akarják elárulni. Dante plastikájával egy vonalon álló képpé lehetne átdolgozni ezt a zsolttárt. És a gyakorló lelkészek tanuim: nincs-e szükség ma ilyen zsolttárra is?

Kihagyták a 147-ik zsolttárt, a melynél szob-

ben már csak a Krisztus hegyi beszéde magyarázza az isteni gondviselést. E zsoltár szerint Isten a holló fiaknak eledelt ad, Krisztus szerint Isten az égi madarakat eltartja. A zsoltár szerint Isten megszámlálja a csillagok sokaságát s mindegyiknek nevet ad. Krisztus szerint az Ő országa tagjainak hajok számai is számon vagynak s neveik felirattatnak a mennyben. A zsoltár szerint Isten adja a havat és jeget, és elolvastja azokat; Krisztus szerint Isten az Ő napját feltámasztja mind a jókra, mind a gonoszokra és esőt ad mind az igazaknak, mind a hamisaknak.

A beosztás is rossz. Nehezen ösmeri ki magát benne még a folyton könyvekkel foglalkozó ember is. Hát még a ki nem ügyes a könyvvel való bánásban. Öregeink most is ügyyel-bajjal tudják megtalálni az énekeket. A próba-énekeskönyv meg 64 zsoltárt kihagyott, complicálta a zsoltárokat az énekekkel. A felálló énekek közé rejtette a dicséretnek, a katechismusi énekekből is sokat kihagyott. Atalában a beosztásnál a lehető legconservatívebbnek kellett volna lenni. Ez volna az alapja a könnyen kezelhetőségnek.

Alapos átdolgozásban részesültek a katechismusi énekek is. Ugy látszik nem sokra becsülte a bizottság a kátémagyarázatot. Pedig, ha jók azok a kátémagyarázatok: csak annyit érnek, mint a biblia-magyarázatok és a predikációk. Ma már kiábrándultunk az ellenkező nézetből. De ha a kátémagyarázatot fenntartjuk, sőt sürgetjük: sürgetnünk kell a katechismusi énekeket is mind egy szálig. Ha valamelyik tulszár az és poësis nélkül való a mostaniak közül: irni kell helyette jobbat, de egy Urnapját sem szabad megfelelő ének nélkül hagyni. Pálóczi Horváth Ádám megmutatta: mennyire lehet a váltság tényeiről költői értékű, megható énekeket irni. Ott van a 7-ik dicséret: „A nagy király jön, hozsánna, hozsánna!” Ott a 9-ik:

„A mindennel bíró szegénynyé lett.  
Küszködik az örök élet  
A rettentő halál fájdalmaival,  
Harcol kemény kinsáival,  
Halála nemétől iszonyodik,  
Vért izzad és szomorkodik.

A ki fog itélni mindeneiket,  
Holtakat, eleveneket:  
Azt most halandó bírák büntetik  
És halálra ítéltetik.  
Felbomol a természetnek sora:  
Meghal az életnek Ura.”

(Ezt is kihagyták.)

Hasonló szépségekkel bír a 34-ik dicséret:

„Szent egek, minden boldogok hajléki  
A nagy király jön, nyilljatok meg néki.  
Nagy oszlopi a levegő égnek  
Engedjete utat e felségnek,  
A ki kezdetben hegyeket teremtett,  
A ki azt mondá, legyen ég és föld s lett,  
A ki Igéje a nagy Istennek,  
A ki által lettenek mindenek.”\*

\* Ez már igazán botrány! Ugyan miért hagyhatták ezt ki!? Bizonyosan az tudná megmondani, a ki a 19-ik zsoltárt kihagyta, melynek szépségét semmi sem bizonyítja jobban, mint az a Sárreton közzájón forgó szálló ige, hogy: „igy csak Szent Dávid énekelt a 19-ik zsoltárban.” Szerk.

A János evangélista szárnyaló próféta lelke ihlette a költőt. Ennél szebben nem lehet elénekelni a testé lett Igének visszaszárnyalását az égbe, mint ez az ének énekelte a János evangélista ama versei alapján: „Kezdetben vala amaz Ige és az az Ige vala az Istennél és az az Ige Isten vala. Mindenek ez által teremtettek.” (Ján. 1, 1. kk.) Fájdalom éppen e sorokat is, — a melyek az Ige testté lételet énekelik — confiscálta a próba-énekeskönyv. Legmélyebb hitigazságunk pedig.

(Vége következik.)

Csánky Bénéiamin,  
ev. ref. lelkész.

### Észrevételek a „Véleményes Javaslat“-ra.

A „V. J.“ szerzői munkálatukat a zenére vonatkozó kritikájuk megismertetése végett bocsátották a nagyközönség, illetve a szakértők ítélete alá. Mi tehát egyedül ezzel foglalkozunk.

Nem foglalkoztunk volna a „V. J.“ tal, ha nevünkkel kapcsolatosan nem tétetik közzé. De így kényszerítve vagyunk annak nagy tájékozatlanságra valló tévedéseit kimutatni; mert ezt kívánja a közérdek annyival inkább, mert midőn azt lehetett volna hinni, hogy az már többé kérdés tárgyát sem fogja képezni vajjon a magyar énekeskönyvbe, hazafias és nemzeti érzésünknek megfelelőleg, a magyar nemzeti elemek bevitessenek-e? most előáll a „V. J.“ egy tévedésekkel teljes, önalkotta elmélettel, mint leszűrt zenei igazsággal. És hogy önalkotta elméletét elfogadhatóvá tegye, annak az igazság látszatát adja az „ütemtelen ritmus“-t megvédelmezze, az ének és dalköltészetnek általános érvényű szabályait is képes megtagadni. De talán nem is zeneszakértők önök?

Hogy azonban a „V. J.“ homályos rejtelmibe, tévedésekkel, botlásokkal teljes labirintjába bele tekinthessünk, szükségesnek tartunk egyetmást előzetesen elmondani, hogy az ezen kérdésekkel nem foglalkozó nagy közönség tájékozassa magát; mert a szakértők e nélkül is tisztában vannak azzal, hogy minő értéke van a „V. J.“-nak s vele csakis a nagyközönség tájékoztatása végett érdemes foglalkozni, amennyiben egy lelkészi értekezleten felolvasatott és most a sajtó útján a szakértők bírálatát hívja fel; ezért hallgatással mellőzni nem szabad.

Tesszük pedig ezt nem azért, mintha az Énekügyi Bizottság hivatott védőinek tartanánk magunkat, hanem azért, mert elvi álláspontját elfogadtuk s helyesnek tartjuk.

\* \* \*

A reformációnak XVI. században irt magyar ref. zsoltárai és eredeti új énekei magyar ritmusban irattak. A mit bizonyítanak Siklósi Mihály, Batizi András, Skarica Máté, Sztárai Mihály, Szegedi Gergey zsoltárai s énekei. Az ezen korból fentmaradt tiszta magyar dallamok arról tanúskodnak, hogy a szöveg ritmusa megegyezett a dallam ritmusával. Legrégibbi bizonyíték erre a Hoffgreff-féle gyűjtemény, melyben Batizi András 3, Farkas András 1 énekének dallama maradt fent. Legközelebbi bizonyíték a most közhasználatban levő énekeskönyvbe átvett tiszta magyar dallamok (17, 63, 75, 76, 140, 144, 153, 162, 173, 179. dicséret) hangjegyeinek

(szegletes, megfejtése. Így pl. a 75. dicséret dallama magyar ritmusának magyar zeneileg véve (lásd Arany János) képlete ez:

— — — | — — | — — — | — Szöveg 5 + 5  
 — — — | — — — | — — — | — — — „ 6  
 — — — | — — — | — — — | — — — „ 5 + 6

Ha szinte a reformatio eredeti énekeiben a szöveg és dallam magyar ritmusa teljesen megegyezett, ezen megegyezés nem terjedt ki a szövegben az ütemek prozodiai mértékére; nincs is erre szükség. Arany János ezt írja „A Magyar nemzeti versidom”-ról szóló értekezésében: „Nem félek kimondani, hogy a sorok ütemezésére jóval többet tartok, mint arra, hogy minden ütem szigorú, határozott, merev mértékkel birjon s épen nem óhajtom, hogy a magyar dal oly állandó, megkövült formába szorítkozzék. minő pl. a Sapho, vagy Alcaeus után nevezett mérték. Mert egy az, hogy a rim és gyakori metszet által megkötött nyelv nem is birna már ily felesleges nyűgöt; más az, hogy e túlszabályos idom végre is egyhangú lenne, holott éppen a változatoság teszi főjellemét a magyar rythmusnak. Igyekeztek ezt a költő minél szabatosabb caesurák által feltüntetni; azontúl az ütem egyes szótagjainak prozodiai mérése körül pindari szabadsággal járhat el.” Igaz ugyan, hogy a magyar nemzeti verselésre is van bizonyos befolyása az időmértéknek, a mint annak egyes szabályait Arany János költeményeiben, Négyesi László, Riedl Frigyes és mások pedig elméletileg felmutatták. De ebben a tekintetben szigorú, változhatlan szabályokat felállítani nem lehet, egyedül a nyelv sajátosságait átérző költőnek jóízűsége, frazirozási rutinja — a mi nélkül valódi költő nem képzelhető, — lehet az irányadó. A choralis énekek szövegeiben a prozodiai időmértékre azonban egyáltalán nincs szükség. „A magyarban a rövid és hosszú szótagokat lehet egyenlő hosszúaknak vagy egyenlő rövideknek venni, ha egyenlő értékű zöngék alá vétetnek.” (Ábrányi Kornél).

A teljesen magyar énekeknek rendkívüli hatásuk volt a reformatio gyors elterjedésére. Róm. katolikus író: a kantus katholici szerzője így nyilatkozik: „a hivek nagyobb részét a római szentszék-től az éneklésbeli zengedezéseknek édesgetése vonta vala el.” Ezen nem is csodálkozhatunk. Mert ezen énekek magyar nyelven a nemzeti izlésnek megfelelő alakban és ritmikus zengzetességben a kultusz terén a nemzeti érzéshez szóltak.

A magyar ref. énekköltészet történetében epochalis jelentőségű Sz. Molnár Albert zsoltárfordításai nak a Goudimel dallamaival 1607. évben Hernbornban közzététele 1. azért a mit Szatmáry József a Protestáns Szemle 1892. évfolyama 465. lapján kiemel: „Ma már visszapótolhatlan csapást mért a magyar zene története és fejlődésére. Pár tizeddel megjelenése után a zsoltárok dallama hangzott a templomokban s lassan-lassan teljesen kiszorította a régi dallamokat, melyek nem lekottázva, hanem szájról-szájra, egyik nemzedékről a másik nemzedékre szállottak át. Az énekeskönyvben csak jelezve voltak a dallamok, egyik vagy másik historiás, vagy ki tudja micsoda énekek dallamai, melyek közül sokról csak így van első sorára hivatkozással csekély tudósításunk. Ezeket a dallamokat mind tudta s a Szenci féle zsoltárok meghonosodásával mind elfe-

lejtette a magyar protestáns ember.” 2-szor azért, mert ettől kezdve az idegen ritmusú dallamok (cseh, német.) a Goudimel francia dallamaival együtt a magyar dallamok felett lassan-lassan túlsúlyra vergődvén, templomi éneklésünkben a magyar ritmikus elemet megsemmisítették, a mai ritmustalan éneklés-módot honosították meg; szemben a külföldi nemzeti ritmikus éneklésmódokkal, melyekben a nyelv sajátosságainak megfelelő nemzeti alak és izlés mind e mai napig érvényesül.

A Goudimel dallamok a francia nyelvhez, ritmusa alakzatokhoz s szövegeinek gondolati s érzelmi tartalmához simúlnak. A legrégebbi (Les Psalms de David), a legújabb kiadású (Psalms et Cantiques) francia énekeskönyv, a közhasználatban levő magyar ref. énekeskönyv zoltárainak hangjegyei, Ivánka Sámuel Chorálja alapján, a francia zoltár dallamok ritmusának feltüntetése végett egy pár dallam első sorának ütemi beosztását itt közöljük:

5. zoltár.

Aux paro—les que je veux di—re (Marot)

102. zoltár.

Seigneur en—tandsma pri—è—re (Béza)

90. zoltár.

Tu fus toujours Sei—gneur, not—re re—trai—te (Béza)

A Sz. Molnár Albert zoltárai minden ritmus nélküli szövegeik által is végzetes jelentőségűek voltak templomi éneklésünkben a magyar nemzeti ritmikus elemek megsemmisítésére. Sz. Molnár A. ugyanis nem a francia Béza Tódor és Marot Kelemen szövegei, hanem Lobrasser Ambrus német versei után fordított. De se a német, se a francia, sem a magyar ritmikát tekintetbe nem vette, hanem csak a verssorok szótagszámaira ügyelve, rimes prózát adott. Arany János szerint ugyanis „A ritmus az, mi a versidom lényegét teszi, ami a kötött beszédet a folyótól már elemeiben elválasztja, — ritmus nélkül a folyó beszéd rimelve is prózai természetű marad.” Beszél ugyan Sz. Molnár A. előszavában a ritmusról, de alatta mást nem értett, mint azt, amit a mai népies nyelvhasználat a rigmus (rim) alatt ért.

A Sz. Molnár A. szövegeinek érdeme mind nyelvészeti, mind egyházi vallásos szempontból kétségen kívüli, annyival inkább, mert izlésesebb rímelt s változatos strophicus szerkezetet honosított meg. Ennek hatása magyar lyrai költészetünkben kétségbevonhatlan, magyar ref. énekköltészetünk nemzeti irányban fejlődésére is hatalmas impulzust adott volna, ha a magyar ritmust a változatos sorokba bevitte volna. De így az idegen dallamú s ritmustalan szövegek a magyar nemzeti énekekre, ref. kultuszunkban a nemzeti ritmikus éneklésre végzetes csapást mértek, énekköltészetünknek nemzeti irányban fejlődését megbénították. Nemcsak református írók (Erdélyi János, Szathmáry József, Farkas Lajos stb.), hanem róm. kath. író: Bogisich Mihály is ezen véleményen van. Ezen utóbbi így nyilatkozik: „a francia nótájú zsoltárok, míg egy-

részt nemzeti egyházi zenénket jóra visszavetették, másrészt a magyar protestánsok templomi éneklését összezárták."

Nem volna okunk pironkodni, ha azon külföldi prot. egyházakban, melyek a Goudimel dallamok egy részét átvették, hasonló példát találhatnánk. Míg az amerikai angol ref. énekeskönyvnek (Gospel Hymns: The New Hymnary, Te Choral Hymnal) mellőzik a Goudimel-léle dallamokat (csak a 134. zsoltár dallamát fedeztük fel német jambikus ütemben): addig a német prot. egyházak az átvett Goudimel dallamokat is saját nemzeti ritmusuknak megfelelőleg (jambus, trocheus) ütemezték, a szövegek is az ahhoz alkalmazott nemzeti ritmusban irattak. Még Goudimel a dallamokba a francia nemzeti ritmushoz képest a páros részű ütemformákat (dactylus, anapaestus) alkalmazta: addig a német saját nemzeti ritmusához képest a páratlan részű ütemformákat (trocheus, jambus) vitte át a Goudimel dallamokra is, előbb  $\frac{3}{4}$ -es taktusban (Bach Sebestyén, Fischer Mihály) az utóbbi időben pedig a  $\frac{3}{8}$  (zürichi német ref. énekeskönyv) és  $\frac{3}{4}$  allabreve taktusban. (Lehmann)

A külföldi prot. egyházakban tehát ezen a téren nagyobb volt a nemzeti erő és öntudat, mint a magyar ref. egyházban.

Nálunk is történt valami. A debreceni 1877. évi revideált énekeskönyvben minden dallam, tehát az eredeti francia és más idegen, sőt a tiszta magyar dallamok is a németek mintájára  $\frac{3}{4}$ -es  $\frac{3}{8}$  allabreve ütemeztetek. S a mennyiben a „Véleményes Javaslát” egész elméletét ezen ütemezésre alapította, a hivatolt dallamsorokat az előbb közölt francia dallamsorokkal való összehasonlítás céljából itt közöljük:

5. zsoltár.

Úr Ís—ten az én i—mádsá—gom

102. Zsoltár.

Hallgasd meg U—ram ké—ré—sem

90. zsoltár.

Te ben—ned biz—tunk e—le—i—től fog—va

Ivánka Sámuel a debreceni 1877. évi revideált énekeskönyvvel szemben, tehát a german invazio ellen, a francia eredeti ritmus-alakzat mellett küzdött s az ennek megfelelő éneklésmódot óhajtott behozni; saját gyülekezetében kísérletet is tett, de sikertelenül. Kálmán Farkas pedig a megtartandó dallamoknak a magyar zene törvényeinek megfelelő ütemeztetése vagy ritmizálása mellett harcolt évtizedeken keresztül.

(Folyt. köv.)

*Szügyi Dániel.*

*Kremán Sámuel.*

### A debreceni református Kollégium adattára

azaz

a Kollégium története adattári alakban.

(Folytatás.)

25. Veres László a neveléstan tanára 1851—1872. Született 1816-ban Várkonyban (Baranya) atyja tanító volt; tanult Csurgón, Debrecenben, Berlinben,

ide Diesterweg tanítóképző intézete megismerésére ment; mint nevelő a báró Vay családnál, átutazta Európát. Az Egyh.-kerület a korszükségnek is eleget akarván tenni 1855-ben létesítette a tanítóképző intézetet, abba a 2-ik tanszéket felállította, s arra Lengyel Zsigmondot (1855—1862.) addig gymn. tanárt tette át, így két tanárral és egy éves tanfolyammal Balogh Péter püspök ünnepélyesen meg is nyitotta 1856. márc. 4., a vallástani órákat kisegítő-képpen, külön díjazás mellett, a hittanárkövégezték; a hittanulók, kik lelkészi és tanító pályára mennek, nyertek benne oktatást, vizsgáló bizottság is alakítottatott s ez adta 1856. óta a tanító képesítési bizonyítványt. Még ekkor ez intézet a theologiai szak függeléke volt, annak igazgatása alatt állt Majd 1866. okt. 1. óta 2 évi tanfolyammá fejlesztett, felvették bele a gymnasium 6-ik osztályát végzett tanulók, első igazgatója Veres László. Még mindig az akadémiával maradt kapcsolatban. Az előre vitelre a lökést az 1868-iki népoktatási törvény meghozatala adta meg; a 3-ik tanszéket az öt hajdu város alapította s a debreceni tanítóképző intézet 3 rendes tanárral 1873. óta önálló alkatrészévé vált a főiskolának. Veres László szervezőleg hatott közre, de már megnyitását nem érte meg. Élete végén szeme világa elhomályosult, s tanári lakásán (II. Egyháztér, 19.) halt meg 1872. Márc. 12-én. A neveléstan tanítása és művelése, a főiskolában elhelyezett elemi iskolák folytonos és éber felügyelése, tankönyv írás, a t.-képző szervezése és virágzó állapota emelése, alkotó tényei őt a népnevelés kitűnő bajnokai közt örökíték meg (Tanárk. jk. 1872: 232. sz.) porai a Cegléd-utcai temetőben nyugsznak. Özvegye Szatmári Terézia férje könyvtárát (211 mű, 332 kötetben) 1872. dec. 21. anyakönyvtárunknak ajándékozta.

Művei: 1. Földrajzi tanítás. Pest 1846. 2. Tanmódszerű számtanítás, Debr. 1856., ez tankönyv vala. 3. Gyakorlati számoló könyv u. o. 1856. Népiskolák számára készült munkái: „Beszéd és értelemgyakorlatok 1-ső folyama; és Magyarország földrajza kezdők számára;” továbbá „Magyarország nagyobb földrajza;” végül „Általános földrajz.” 1866-ban jelentek meg.

26. Tüdős János főgymnasiumi tanár 1851—1894. Született 1824. jun. 13. Debrecenben, atyja az ispotályi templomnál kántor-tanító volt. Tanpályáját Debrecenben végezte 1847-ben; majd rektor Kisujszálláson; az átalakulóban levő gymnasiumba Szobszlai által egybehívott tanácskozmány tanárnak választotta meg magyar, latin, görög nyelv tanító sára; 1857. óta 30 évig a Gazd. Tan. jegyzője, 1884. óta igazgató, 1894-ben nyugalomba lépett. Meghalt 1897. Jun. 1. Péterfia-utcai saját házában, akkor 830. sz. a. A „Debreceni Ellenőr” 1894: 149. sz.-ban Dóczi Imre tanár (1887—1898.) adta jellemzését „a mi Sokratesnek Athén, az volt Tüdősnek Debrecen, az ő napjai is e város falai között az iránt való szeretetben sokasodtak meg, esztendei e város érdekeinek tett közszolgálatban növekedtek meg.”

Tankönyvei: (1.) Latin mondattan, Debrecen, 1865. 3-ik kiadás 1887. (2.) Magyar fordítási feladatok a latin nyelv gyakorlati tanítására, u. o. 1865., 3 kiadása van. (3.) Phaedrus meséi, latin szöveg magyar jegyzetekkel és szótárral u. o. 1872.

27. Ladányi Gedeon az egyetemes történelem tanára (1851—1872.). Született Hiripen (Szatmár)

1824. május 13. lelkészi családból. Tanult Szatmárt, M.-szigeten és Debrecenben, itt köztanító, azután szalontai rektor (1847—1851); gymnasiumi tanár 1851. nov. hó óta Debrecenben. A főiskolai „Főfelügyeleti Bizottmány“ a jogi szakoktatást két évi tanfolyammal 1861/62-ik tanévre visszaállította (E. Kerületi jk. 1861: 61. sz.). Megnyitotta a jogakadémia 1861/2-ik tanévvel 23 első éves joghallgatóval, s a magyar állam és alkotmány történetének előadása, melyet a 3. évi bölcsészek is hallgattak, Ladányi Gedeonra bízott, itt kezdődik az akadémiai tanfolyamban tanítása. A jogakadémia 3 éves tanfolyammal 1864/5-ik tanévre nyert berendezést; 3-ik jogtanárul Kovács Ferencz losonci ügyvéd meg is választott. Az 1864 nov. 24-én 20,362. sz. a. kelt királyi udvari rendelet, s a m. kir. Helytartó tanács 1864. december 7-én Budán 99,416 sz. a. kelt intézkvény a debreceni jogtanintézet nyilvánossági jogát s kiadandó iskolai bizonyítványainak érvényességét elismerte. (E. Ker. jk. 1865: 6. sz.). Abban működött 1871/2-ik tanév végéig. Az ujjolag állított kolozsvári egyetemre neveztetett ki (1872. szept. 29.) az egyetem történelem rendes tanárává. A magyar t. Akadémia levelező tagja (1872.) Mindvégig megtartotta Debrecenhez ragaszkodását, a szünidőket Debrecenben töltötte évről évre jó barátja Menyhárt János családjánál. Meghalt 1886. febr. 9. Kolozsvárt. Emlékbeszédet tartott felette az akadémián Szabó Károly 1887.

Művei: (1.) „A magyar nemzet története.“ Debr. 1860. algymnasiumi kézi könyv 5. kiad. 1882. 6-ik kiadását dolgozta Márk-Pál 1890. (2.) „A magyar alkotmány története“ u. o. 1863., 3-ik kiad. 1872. (3.) Magyarország történelme, u. o. 1867. felsőbb tanulók számára 2. kiad. 1883. (4.) Az ókor története, u. o. 1862., 4. kiad. 1879. (5.) A középkor története, u. o. 1862., 3. kiad. 1877. (6.) Az újkor története, u. o. 1866., 2. kiad. 1877. (7.) A magy. királyság alkotmány-története a szatmári békekötésig. 2 köt. ú. o. 1872. (8 r. 476. és 451. l.) legnagyobb értékű munkája. (8.) A világtörténet főbb eseményei (rövid kivonat) tankönyv, u. o. 1873., 5. kiad. 1882. Számos nyomós értekezései különböző tudományos folyóiratokban.

Az ő finom bánásmódjával, szép előadásával, bámulatos írói buzgalmaival messzekerőkben nevéssé tette a főiskolát; tankönyveinek írásával, a Maróthi. Budai, Péczeli szép korát varázsolta vissza. Debreceni tanártól Debrecenben nyomtatott tankönyvek, számos kiadásban, mutatják a magunk erejét, a nemzeti irányt, a kül szerzőktől való függetlenséget, a mint illik ily ősi és központi főiskolához, melynek sulya és jelentősége abban feküdt és kell feküdni, hogy ő vezet. Méltó a babér emlékére!

28. *Kallós Lajos* jogtanár 1853—1883. és a m. t. Akadémia l. tagja. Született 1819. május 15. Borzován (Szatmár) nemes szülőktől. Tanult Patakon 1841-ig; táblai helyettes jegyző Pesten; ügyvédi vizsgát tett 1843. s.-pataki jogtanár 1851., két év múlva debreceni. Tanári jellemzése: a magyar prot. autonomia szentelt vívmányaiért lángolt, azért tollat ragadt p. o. jogtanintézetünk létjogaért (cikk sorozatát az „Ev. Prot. Lap“ 1875. évi folyamára hozta); zajt, feltűnést került, egyedül szaktudományának élt, géptani pontosságú, a tudomány reméteje; Milton, Newton, az angol jogalkotások, s a magyar nemzeti jog valának lelke nyugpontjai. Meg-

halt 1883. szept. 2. Debrecenben (tanári lakásán. Egyháztér 10.)

Művei: (1.) Alapelvek a magyarhoni polgár jogban, Pest 1846. (2.) Nehány lap az élet jogirataiból, u. o. 1848.—1850. (3. füzet), újabb kiadása ily címmel: Magyarországi főtörvényszék ítéleteinek gyűjteménye az újabb korig. Debr. 1862. (3.) A magyarhoni polgárjog elvei. Pest 1862. Két rész. (4.) Osztrák polgári jog elvei. Pest 1852. Két rész. A mély bölcsészeti képzettségű jogtanár temetésekor megbízásból az igazgató tanár (Balogh Ferencz) tartotta felette a siri beszédet (lásd „Debr. Prot. Lap“ 1882: 26. sz.) A jogtanulók önképző köre külön „Kallós“ ünnepet rendezett, az elnök Némethy Károly 3. jh. felolvasott „Emlékbeszéde“ külön kiadásban jeient meg, 1882. 8 r. 19. l. A tanárkar javaslatára az elhunyt tudós tanár könyveiből szakértők véleménye nyomán az anyakönyvtár részére 56 drb. angol, 47 drb. francia mű és „Platonis opera“ graece et latine 12 bőrkötésben összesen 170 frtért megvétel, mely pénz az özvegy kezébe ment.

29. *Szegedi Sándor*, főgymnasiumi tanár 1853—1882. Született Ordáson (Pest) 1825. jun. 8. Atyja tákácmester volt. Tanult N.-körösön és Debrecenben 1848-ig; szoboszlai iskola igazgató 1853-ig; aztán főiskolánk tanára.

Művei: (1.) Szemelvények T. Livius műveiből magyarázó jegyzetekkel, Debr. 1871. (2.) Szemelvények P. Ovidius N. műveiből, u. o. 1870. (3.) Latin-magyar szótár.  $\frac{2}{3}$  részét ő dolgozta, a többi Lengyel Zsigmond akad. tanár (1853—1887.) u. o. 1870 E munkákkal ismét gazdagult a kollegiumi eredetű tankönyv irodalom.

A főiskolai anyakönyvtár rendezése és befejezése Imre Sándor és Szegedi Sándor nevéhez fűződik. Lugosi elvonulásával a Kerület Imre Sándor tanárt bizta meg a könyvtár igazgatással s rendezésével, külföldi tanulmány útjára 300 frtot. adott (E.-ker. jk. 1863.: 27.); Kolozsvárra távozása után az ő ajánlatára Szegedi Sándor vette át a munkát, buzgón folytatta, kívánt segédlettel, örömmel jelenté, hogy a rendezés véget ért. (E.-K. jk. 1874.: 216.). Felvételét nagy betűkkel jelezve (A—U-ig) 20 szakosztály; minden osztály egymástól elkülönítve, helyi katalogussal és betürendes tárgymutatóval van ellátva. A többszörös példányok, (duplum) mintegy ötezer darab, külön helyiségbe átszállítvák. A művek főszáma 25,170; könyvdarab szám 46,026 volt akkor.

A végzett munkáért köszönet mellett Szegedit ezer frt. tiszteletdíjjal jutalmazá a Kerület, mely jutalmat a fenkölt lelkű a tanári nyug és gyámintézetnek adományozta alapítványul. A Récei tanárszékre választott új tanár Géresi Kálmán (1874—1896.) vette át a könyvtárt.

Szegedi szellemileg és anyagilag egyik alapítója és első elnöke lett a „tiszántuli ref. középiskolai tanáregyesületnek“ s mindvégig nemes harcosa. Nőtlen magános életet élt, baráti körében keresett és talált üdülést. Meghalt saját házában (akkor Nagy új-utca 1691. sz.) 1882. márc. 17. Temetésén számos vidéki iskola is képviseltette magát, a sirnál Géresi Kálmán tartott felette beszédet.

Nagy lelkéről, a tanügy iránti olthatatlan szeretetéről öröklő bizonyosságot tesz végrendelete. (Kelt 1879. szept. 29.). Azon ritka szerencsés tanáraink közé tartozik, a ki nemcsak szellemileg szolgált, ha-

nem vagyoni erőt is öntött Kollegiumunk alapjába. 1. Házát és két darab külső földjét (27 hold) a debreceni ref. főiskolának hagyta, jövedelme évenként tőkésítessék mindaddig, míg elegendő alap leendő egy *tanszéknek* (nyelvészeti, történelmi) a bölcsészeti tanfolyamban fentartására. A ház és két föld eredeti vételára 9300 frtot tett, újabb értékelés szerint 43,000 korona; jövedelme volt az 1902-iki számadásban 2718-90 kor; tőkésítésre ment 1618-29 kor. A kiegészítésre váró alapok közt kezeltetik, csak oda teendő volna címül „tanszéki alap.” 2. Felsőbb tanulók önképző egyletének 500 frt. 3. Gymnasiumi tanulók hasonló egyletének 500 frt. 4. A pesti vagy kolozsvári egyetemen, vagy ha prot. tanárképesítő intézet állítatik fel, ebben a tanári pályára készülő ifjak ösztöndíjazására 1134 frt. 38 kr. 5. A tanári nyug és gyámintézetnek ujjolag 453 frt. 75 kr. 6. Ösztöndíjalap debreceni tanárok, lelkészek és tanítók árváinak első sorban, aztán jó előmenetelű szegény gymnasiumi tanulóknak 500 frt. Kezeli a ref. egyház 7. Szegény tanulók ösztöndíj alapítványára 2000 frt., a kamat részint gymnasiumi, részint theologus szegény jó tanulóknak; ordasiak vagy a két dunai e. kerületből valók különösebb figyelembe részesítendők. (Lásd a részletekre E.-ker jk. 1884. : 145. sz.)

A nagy érdemű tanár jellemvonásai: bölcsesség, higgadság, szilárd és félre nem vezethető itélet, nemes emberi lelkület, eszmékért való igaz lelkesedés, agg szülei iránti páratlan szeretet, tanítványival szemben atyai és mesteri bánásmód, megható jelekben is nyilvánult iránta azok viszont szeretete; a tanügy és főiskolánk irányában halhatatlan hatásu hevület és áldozás A tanárkarok indítványára „buzdító és maradandó emlékül” a Kerület Sz. S. olajfestetű arcképét az anyakönyvtár számára lefestette. (Jellem és életrajzát hozta a Debr. Prot. Lap 1882. 9. sz. és Géresj Kálmántól „A tisztantuli köz. isk. Tanáregyesület Évkönyve” V. évf. 1882/3.)

(Folyt. köv.)

*Balogh Ferencs.*

## TANÜGY.

### Az ev. ref. középiskolai tanárok fizetésének rendezése.

— Fölterjesztés a konventhez —

Főtiszteletű és Méltóságos Konvent!

Tanáregyesületünk mult évben kifejezett kérelmére az 1903. évi 21. számú konventi határozat értelmében fölterjesztést méltóztatott intézni a közoktatásügyi kormányhoz és a törvényhozáshoz egyfelől azért, hogy középiskoláinknak az 1883. évi XXX. t.-c. alapján olyan államsegély biztosítsassék, amelyel gymnasiumi tanáraink fizetése iskoláink autonomikus jellegének épségben tartása mellett az állami tanárok illetményeivel egyenlő mértékben és azonos elvek szerint rendezhető legyen; másfelől azért, hogy az 1893. évi XXVI. t.-c. módosításával népiskolai tanítóink fizetésének állami kiegészítése mindenkor az állami tanítók fizetésének megfelelő mértékéig történjék. E fölterjesztésre tanáregyesületünk kérelme alapján az állami tisztviselők s közöt-

tük az állami tanerők fizetésének rendezésére irányuló s a képviselőházhoz benyújtott törvényjavaslat adott alkalmat. Azóta e törvényjavaslat tárgyalása elhalasztatván, az állami tisztviselők fizetése a folyó 1904. évi I. t.-c. utján ideiglenesen rendeztetett, egyetemes konventünk fölterjesztésére pedig a közoktatásügyi kormánytól idáig semmi válasz nem érkezett. Hogy azonban a kormány foglalkozik a felekezeti tanárság fizetésének állami kiegészítésével, bizonyosága a vallás- és közokt. miniszteriumban f. évi ápril. 14 én e tárgyban tartott értekezlet.

Ez értekezleten történt kijelentés szerint a vallás- és közoktatási miniszteriumban megvan a hajlandóság arra nézve, hogy az államsegélyt az 1883. évi XXX. t.-c. alapján igénybe vevő felekezeti középiskolák tanárainak fizetését már az állami tisztviselők, illetőleg az állami tanerők fizetésének ideiglenes rendezésére vonatkozó 1904. évi I. t.-c. szerint is rendezze, ha ez a felekezeti hatóságokat megnyugtatja s ennek teljesítését kérelmezik. Mivel e törekvés még céljában egyetemes konventünk mult évi fölterjesztésében kifejezett intentionak megvalósítására vezet s mivel az állami tanárság fizetése az 1904. évi I. t.-c. alapján történt ideiglenes rendezés szerint is magasabb fokon áll, mint felekezeti tanáraink javadalmazása s mivel konventünk mult évi 21. számú határozatában kifejezett felfogás szerint is felekezeti tanerőink fizetésének az állami tanerők fizetésével egyenlővé tétele iskoláinknak életkérdése: mély tisztelettel kérjük a Főtiszteletű és Méltóságos Konventet, méltóztatassék a nagymélt. vallás- és közokt. minister urhoz sürgős fölterjesztést intézni az iránt, hogy addig is, míg felekezeti tanításügyünk egész vonalán tanerőink javadalmazásának az állami tanerők fizetése mértékeig való állami kiegészítése törvényhozás utján megvalósítható volna, nyujtson segítséget az 1883. évi XXX. t.-c. alapján államsegélyt igénylő középiskoláink tanárai fizetésének az 1904. évi I. t.-c. cikkben és ezen törvénycikkben kifejezett elvek szerinti való rendezésére s az e célra szükséges államsegélynek az 1905. évi költségvetésbe való felvételéről gondoskodjék.

Kérelmünket a Főtiszteletű és Mélt. Konvent nagybecsű figyelmébe ajánlva. mély tisztelettel vagyunk

Debrecen, 1904. máj. 14.

Az orsz. ref. tanáregyesület igazgatósága nevében

*S. Szabó József,*  
főjegyző.

*Dócsi Imre,*  
elnök.

## KÖZÉLETÜNK.

### A békés-bánáti egyházmegye tavaszi közgyűlése.

— 1904. május 4—5. —

A nagy kiterjedésű s a felosztásra teljesen megérett békés-bánáti egyházmegye az ápr. 26-ára összehívott, de a vasúti sztrájk miatt elmaradt tavaszi közgyűlését 1904. május 4. és 5-ik napján tartotta meg *Hodmezővásárhelyen* a városháza diszes tanács-termében *Domby Lajos* esperes és *Dr. Hajnal István* egyhm. gondnok kettős elnöklete alatt. *Dombi* esperes magas szárnyalású buzgó imádsága vezette be

a közgyűlést s ima után Dr. *Hajnal* István jegyzőkönyvben megörökítendő magvas beszédet mondott s ezzel kevéssel 9 óra után kezdetét vette a közgyűlés, melyen a jegyzői tisztelet *Futó* Zoltán főjegyző *Szabolcska* Mihály és *Bay* József egyházi, Dr. *Baksa* Lajos és *Szegedy* Kálmán világi jegyzők látták el. A tanácsbírói karból jelen voltak: *Garzó* Gyula, Papp Imre, Dr. *Csécsey* Miklós, *Szeremlei* Sámuel, Darabos Sándor, *Futó* Zoltán, Nagy Károly lelkész, Fekete Márton, Dr. *Baksa* Lajos és Dr. *Szegedy* Kálmán világi tanácsbírók, Kovács János egyhm. ügyész, Kovács Lajos egyhm. számvevő, Böszörményi Béla és Fekete Gyula pénztárnokok, Császár Péter tanító, egyesületi elnök, Juhász Mihály hódmezővásárhelyi polgármester, egyházi főgondnok. Az egyházak közül Battonya, Békésszentandrás, Csorvás, Doboz, Gádos, Gyoma, Gyula, Gyulavári, Hmvasárhely, Ref.-kovácsháza, Körösladány, Köröstarcsa, Makó, Magyarcsanak, Mezőberény, Nagybecskerek, Nagykikiúda, Orosháza, Ócsöd, Resica, Szentés, Szkuitya, Temesvár, Vadászerdő és Végvár voltak lelkészeik s részben gondnokaik által képviselve.

A meg nem jelent tagok bejelentése s a gyűlési képviselők igazolása után az új tisztviselők választásáról tett jelentést *Futó* főjegyző. Egyhm. világi főjegyzővé Dr. *Baksa* Lajos ügyvéd, tanácsbíróvá Dr. *Csathó* Zsigmond csongrádi főispán s lelkészi aljegyzővé *Bay* József lettek megválasztva. Dr. *Csathó* nem jelenhetvén meg, Dr. *Baksa* és *Bay* jegyzőket meleg szavakkal üdvözli az esperes, kik tartalmas beszéddel foglalják el székeiket, letevéen a szokásos esküt. *Técsy* József volt széghalmi lelkész, Nagy Károly tanácsbíró és *Hajnal* Abelné úrnő elhunytát részvétellel vette tudomású a közgyűlés.

Gulyás János és társainak felebbezésén élénk vita támadt afelett, hogy vajjon az egyházak köteleztessenek-e a tanítóknak gyűlés alkalmával fuvardíjat adni. Az egyházak utasítva lettek a szokásos fuvardíjak megfizetésére.

Több közös kevésbé közérdekű ügy letárgyalása után a 74 pontból álló előre kinyomatott tárgysorozat egyik legfontosabb tárgyhöz az egyházmegye felosztása ügyéhez jutott a gyűlés, de *Garzó* tanácsbíró és *Dombi* esperes felszólalásai folytán a fontos ügy levétetett a napirendről, részint nagyobb előkészítés céljából, részint pedig a beregi átirat folytán. A beregi egyházmegyei átirat ugyanis a *Tiszántúli* egyházkerület 3 felé osztására (Debrecen, Szatmár és Hódmezővásárhely székhelyekkel) foglalkozik s ez indítványt közgyűlésünk is magáévá tette, amikor itt is a békés-bánati egyházmegye felosztása mint érett gyümölcs hullana le. (En azt hiszem pompás, élvezhető s közegyházunkat felüdítő gyümölcs lenne.)

Az „Egységes liturgia“ kérdését *Szalay* József nagybecskereki lelkész sok tudással fejtegette az egyes egyházaktól beérkezett adatok alapján. Főleg Dr. *Csécsey* Miklós előterjesztéseivel foglalkozott hosszasan. Dr. *Csécsey* ugyanis nem csak az *alaki* de *tartalmi* egységnek is híve s *Szalay* József öt szívesen követi sőt a 10 parancsolat és Hiszek egynek az istentisztelet kereteibe leendő felvételét is sürgeti. Élénk eszmecsere fejlődött ki e tárgy körül *Szabolcska*, *Garzó*, *Keckeméthy* Ferencz, *Fekete* Márton stb. hozzászólásai után köszönetet mond *Szalay*nak becses munkájáért, de ezúttal csak az egyes egyházaktól beérkezett adatoknak az egyházkerületre leendő

felterjesztését határozta el. Annyit világosan lehetett látni, hogy az *alaki* egységnek mindenki híve, de a *tartalmi* egységet kevesen óhajtják.

Ezzel az első napi ülés 2 óraker befejeztetett s másnap 8 óraker nyitotta meg újból *Dombi* esperes, s a Vásárhelyen elterjedt s a helyi lapok által is közölt gyászír hatása alatt megható szavakban emlékezett meg a Magyar nemzet nagy halhatatlanjáról *Jókay* Mórról, ki akkor ugyan még élt, de néhány órával később csakugyan egy nemzet millióitól siratott nagy halott lett.

A második napi ülés a h.-m.-vásárhelyi egyház azon kérvényének tárgyalásával kezdődött, hogy egyházi közigazgatásának költségei 39,945 lélek után állapíttassanak meg. Ezzel kapcsolatban *Böszörményi* Béla egyházmegyei pénztárnok betérjeszti az 1904-re szóló költségelőirányzatot, mely szerint 24300 k. bevétel és 15,314 k. kiadás lett előirányozva.

Az új énekeskönyvet jelen alakjában egyházmegyénk sem tartja szerencsés alkotásnak.

Ha még megemlítem, hogy a földmivelésügyi minisztérium leirata, mely szerint *Mosnica* telepes községben 49 hold földet engedélyezett a már szept.-re felállítandó új lelkészi állás szervezésére, hogy *Lugoson* az új egyház alakulása s hogy *Mokrin* és *Törökkanizsa* fiók egyházzá szervezkedése örvendetes tudomásul vétettek; ha továbbá nyilvánosságra hozom, hogy *Bunyaszegszárdon* az eddigi lelkész-tanítói állás megszüntetésével állami iskola állítatik s hogy *Békés* és *Szentés* új adókulesokkal fogják ezentúl a *lendülni* kezdő egyházi élet folytán terjedő áldozatkészesség szép templomának a hidegség és közönyösség szelétől megrozsdásodott zárait nyitogatni (Szentésen 84 párber és az állami adó 17% lesz az új kules:) áttérhetek a legaktualisabb és legközérdekűbb dologra, mely a tárgysorozatban e címet viseli: „*Felső-borsodi* indítvány a lelkészi javadalom tárgyában.“ *Bay* József az újonnan választott aljegyző széles alapon s hatalmas ervekkel támogatott s egyhangú lelkesséssel elfogadott határozati javaslatát nem áll módomban szösz szerint közölni, de örömmel jelzem, hogy e sok fényes egyházzal dicsekvő egyházmegye elég jól dotált papsága örömmel járul a felső-borsodi indítványhoz s kimondja a közgyűlés, hogy a lelkészi fizetésnek 2400 k. minimumat óhajtja s az 1848: XX. t.-c. végrehajtása keretében megvalósíthatónak tartja s evégből főnr a kerületre s, ha szükséges lesz e tárgyban országos értekezletet tartani, azon két taggal képviselteti magát s azoknak kiküldésére esperes elnököt már most felhatalmazta.

Két óraker a gyűlés berekesztetett, de pár kisebb ügy még d. u.-ra maradt, amikor azok letárgyalása után bírósági ülés volt.

Nem lenne teljes tudósításom, ha meg nem említeném, hogy gyűlést megelőzőleg 3-án d. u. lelkész-egyesületi gyűlés volt, melyen a budapesti theologiai intézet apostoli buzgóságú tudós tanára Dr. *Szabó* Aladár „Az egyház és az egyház munkája“ címmel felolvasást tartott. Végtelen sajnálom, hogy nem lehetvén ott nem mondhatok felöle semmit.

Magyarcsanak, 1904. máj. 8.

**Vadas Gyula**  
ref. lelkész.

## IRODALOM.

**Előfizetési felhívás.** „A debreceni kollégium és pártikulái” címen tanügytörténelmi tanulmányt számdékozom kiadni, mely a debreceni kollégium tanügyi fejlődésével foglalkozik a kollégium alapításától fogva 1848-ig. Folytonosan szemmel tartom azt a hatást, melyet a debreceni kollégium az általam megállapított 51 pártikulájára gyakorolt. E mellett kiváló figyelemben részesítem a tanügy országos fejlődését, s párhuzamot vonok a református iskolák és a magyarországi, más jellegű iskolák tanügyi fejlődése közt.

Hosszu időt igénylő tanulmányom eredménye ez, melyet jelen előfizetési felhívással nem dicsérni akarok. Aljjon itt a tartalom képe röviden: a mű 3 részre oszlik: I. korszak a kollégium alapításától 1640-ig, II. 1640—1790-ig, III. 1790—1848-ig. Mindezek korszakban nagyjában ugyanazon fejezetek tárgyalatnak. Itt közlöm a II. korszak fejezeteit, melyekben úgy a kollégium, mint a pártikulák állapota tárgyalatik a következő szempontokból: 1. Közallapotok. 2. A debreceni iskola és a pártikulák rangja, külföldre járás. 3. Iskolák fenntartásának módjai, (városi, külföldi, egyházkerületi segély, egyesek adományai, végrendeletek biztosítása, supplicálás, legáció). 4. Iskolai vagyon kezelése. 5. Iskolák kormányzása. 6. Az oktatás célja (theológiai és jogi ismeretek, külföldi egyetemek hatása. Patak és Debrecen közti különbség stb.) 7. Külföldi hatás a tantervekre. 8. Tantervi fejlődés a debreceni kollégiumban és pártikuláiban. 9. A debreceni iskola és pártikulái tantervének méltatása. 10. Az egyes tantárgyak szerepének történelmi fejlődése a debreceni kollégium és pártikuláinak tantervében. 11. A tanítás módszere. 12. Vallásos nevelés eszközei (templomi rend, reggeli és esteli ima, asztali ima, bibliaolvasás, Kunmiatyánk stb.) 13. Tanítás nyelve. 14. Az osztályok elnevezései. 15. Tanórák száma. 16. Írásbeli dolgozatok. 17. Tankönyvek. 18. Vizsgák, promóció, osztályozás. 19. Szunidó. 20. Tanulók létszám. 21. Tanulók ruházata. 22. A tanulók társadalmi helyzete és pályája. 23. Onképzés, ének és zenekar, színelőadás (collatiók, ujsagolvasás, zenével való visszaélés, kántálás, explorator, színelőadás stb.) 24. Tűzoltó egyletek. 25. Könyvtárak. 26. Szemléltető eszközök és gyűjtemények. 27. Iskolai épületek. 28. Torna, játék, egészségügy (játék, tánc, fürdés, csónakázás, kártyafestés stb.). 29. Tanszemélyzet. 30. Rektorok, praeceptorok köteleiségei. 31. Magánpaedagogusok. 32. Tanszemélyzet fizetése. 33. Tanárvalasztás, marasztás, tanár és presbitérium viszonya. 34. Kiváló tanárok. 35. Iskolák felügyelete. 36. Iskolai törvények keletkezése és fejlődése. 37. A tanulók önkormányzata és hivatalnokai (senior, contrascriba, oeconomus, coquus, dispensátor, praebitor és provisor, explorator, lótor, vigil, szolgák kurátora, ajtónállók, apparitor, hivogató, pulsátor, culinarum inspector, calefactor, könyvtárnok, alkönyvtárnok, szobafőnök, praeoráns, jobb írók stb.). 38. Büntetések nemei. 39. Rendtartás, kihágások, bűnök. 40. Tanulók felvételi szabályai. 41. Tanulók segélyezése, bentlakás és élelmezés módjai. 42. Tanulók pénzsegélye és egyéb segélyek.

A mű körülbelül 250 oldalra terjed nyolcadrészt alakban. A bolti ára magasabb lesz, kik levelező-

lapon jun. 15-ig nálam megrendelik, a művet 3 koronáért bérmentesen kapják, a könyv ára csak a könyv átadásakor fizetendő.

Fenti munkát a magyar református tanügy, közelebbről pedig a debreceni kollégium és pártikuláinak történelme iránt érdeklődők figyelmébe ajánlja. Debrecen, 1904. május. *Dr. Barcsa János* kollégiumi tanár.

**A bölcsélet története.** *Irlta: Schwegler Albert.* Fordította: *ifju Mitrovics Gyula dr. gimn. tanár a sárospataki ev. ref. főiskolában.* Budapest. Franklin-Társulat magyar irod. intézet és könyvnyomda. 1904. Ara 7 k. 50 f. Schwegler műve első kiadásban még 1847-ben jelent meg, de azért német külföldön ma is közkezen forog s a német diák ma is leginkább ezt használja iskolai könyvvül. *Dr. Mitrovics Gyula* is első sorban a papi és tanári pályára készülő ifjak filozófiai képzése érdekében boesátotta közre jelen fordítását, de hasznos olvasmányul szolgálhat ez a művelődni vágyó nagy közönségnek is, amennyiben egy 400 oldalas könyv már még sem mondható szükséztavú és felületességre szoktató kompendiumnak. Erdekes jelenség, hogy ezelőtt másfél-éve az Athenaeum a *Dr. Pekár Károly* „*Filozófia történetét*” adta ki s íme most a *Franklin Társulat* lép a magyar közönség elé egy hasontárgyú filozófiai művel! Mintha fokozódnék bennünk a tudományok-tudománya iránt való érdeklődés! Különben *Dr. Mitrovics* a görög bölcsélet történetével kezdi s a magyar bölcsészeti irodalom vázlatával végzi. Szerintünk ez a magyar rész az egész műben a legértékesebb s ezzel kárpótolja azokat, kik az ó-kori keleti népek filozófiai gondolkodásmódjáról is szeretnénk egy ilyen bölcsélet-történelmi műben valamit olvasni. Ar a nincs időnk, hogy e fordítást az eredeti szöveggel egybevevessük, de a *Mitrovics* szövege világos s — amennyiben bölcséleti műnyelvről van szó, — stílisztikai szempontból magyaros.

Itt említünk meg egy másik illetve 3-ik „*Bölcsészettörténetet*” is, mely szintén a napokban hagyta el a sajtót, *Irlta: Dr. Horváth József.* Megjelent Pápa, 1904. A főiskolai könyvnyomda betűivel ny. Kis Tivadar. Ara: 4 korona. Ez azonban csak az első része egy tervbevett nagyobb szabású bölcsészettörténelmi műnek s az ó-kori filozófia történetét foglalja magában. Mig a *Dr. Mitrovicsé* fordítás, — addig a *Dr. Horváthé* többrendbeli kutfők felhasználásával készült önálló tankönyv. Sikerral használható ez is, főleg, ha az egész mű befejezést nyer.

**Népszerű Egészségtan.** *A köznép és népiskolai nőrendékek számára.* *Irlta: Zih Károly* békés-szent-andrási volt ev. ref. néptanító, most nyugalmazott tanító Debrecenben. Ara: 36 fillér. Nyolcadik kiadás. A megrendelések a szerzőhöz küldendők, Debrecen, Domb utca 14. szám. Debrecen Város könyvnyomdájában. 1904—199. Egy becsületes és hosszú életet szakadatlan munkásságban eltöltött népnevelőnek a műve ez, melynek jóra való hasznos voltát legfényesebben az bizonyítja, hogy immár megérte a 8-ik kiadást. Felhívjuk rá az érdeklődők becses figyelmét.

**Isten könyve.** Az 1804-ben alapított britt biblia-társaság fennállásának százados ünnepén tartott egyházi beszéd, elő- és utóimádsággal. *Irlta: Jánosi Zoltán* ev. ref. lelkész. Ara: 30 fillér. A tiszta jö-

vedelem a britt biblia-társaságé. Debrecen, 1904. Kiadja: László Albert és társa. (Hegedüs S. és Sándor I.) a tiszántuli ev. ref. egyházkerület kizárólagos bizományosa. A munkás és tehetséges ifju debreceni lelkésznek hozzá méltó beszéde ez; méltó a megvételre és áttanulmányozásra.

#### Rudnyánszky Gyula új költeményei 1894—1904.

Debrecen. Csokonai nyomda. Pompás kiállításban, mely becsületére válik a Csokonai nyomdának, 318 oldalas vaskos kötetet vettünk. Ez a kötet viseli a fenti címet. Nekünk költeményekkel foglalkozni nem feladatunk s ilyenemű irodalmi művek értékelését mindenkor szívesen átengedjük azoknak, kik a szép-irodalommal szakszerű összeköttetésben állanak. Minthogy azonban *Rudnyánszky Gyula* költő hírneve előttünk rég ismeretes volt s tudtuk, hogy egyik kedvelt poétája ő az előkelő köröknek szintugy, mint a középosztálynak — hát vele szemben kivételes álláspontra helyezkedtünk s verseit nemcsak hogy figyelemmel átolvastuk, hanem ime jó lélekkel s igaz érdem szerént ajánljuk azokat mindazoknak érdeklő figyelmébe, kik a magyar költőket szeretik. Mert *Rudnyánszky Gyula* kétségtelenül tehetséges magyar költő. Esméi magasan szárnyalók s a forma, melybe azokat belegyurja, megkapó. Mi gyönyörködve lapoztuk át a vaskos kötetet s bizonynyal mondjuk, hogy az ilyenemű művek között könyvtárunkban előkelő helyre érdemes. Ára jelezve nincs.

#### Gyalog a vén Európában keresztül.

Irta: Erdei Károly. Kiadja a debreceni akad. „Magyar Irodalmi Társulat” Debrecen. A város könyvnyomdájában. 1904—500. Ára: füzve két korona. Mikor ennek az évnek az elején a magyar utazó *Biró Lajos*, aki valamikor maga is debreceni theologus diák volt, — lapunk felelős szerkesztőjét első ízben meglátogatta, — ez a kollégium folyosóján bemutatta neki a „világjáró debreceni diákot,” *Erdei Károlyt*. *Biró* az ifju embernek jól a szeme közzé nézett s pár szóváltás után tovább haladva: e sorok írójához így szólott: „Barátom, — amit erről az ifju emberről beszélsz, abból azt látom, hogy ez az ifju nem az ugynevezett tucatemberek egyike; van benne valami eredetiség s mindenekfelett van benne akaratérő és bátorság. Olyan tulajdonságok ezek, melyek jóra és rosszra egyaránt vezethetnek. Hogy ne az utóbbi, hanem az előbbi következzék be, ajánljátok, sőt kössétek a szívére ennek az ifjunak, hogy már most határozott célt tüzzön maga elébe; annak éljen; arra készüljön s e céllal szemben átutazásait csak eszköznek tekintse. Így aztán sok hasznos munkát végezhet még s becsületére válhatik a magyar fajnak. Ellenkezőleg azonban könnyen eltévelyedhetik s sulya értéke bizonytalanná lesz a komoly és öntudatos munkák mezején.” E sorok írója most, midőn *Erdei Károly* fenti uti-rajzait lapozgatja, megemlékezik *Biró Lajos* eme mondására s mivel ifju tanítványa és barátja „Előszavából” azt veszi észre, hogy egy „nagy keleti utra” készül, „mely — mint mondja, — *gyermekkorától fogva álma, vágya volt*” — szeretettel s jóakarattal figyelmezteti őt *Biró* tanácsára!

Ezek az uti rajzok írói tehetségéről is bizonyosságot tesznek s jól tette, hogy ezeket kiadta. Megfigyelései, ötletei érdekesekek, irmodora eleven, színes s az egész könyvet bárki élvezettel fogja végig ol-

vasni. Itt-ott nem mentes ugyan a tulzásoktól. — de hiszen ez könnyen érthető s a 22 éves ifju ember temperamentumából kimagyarázható. Előttünk az ifju író komoly törekvése a legbecsesebb s mert ezt egyébbel nem honorálhatjuk, — melegen ajánljuk mindazoknak pártfogásába, kik a debreceni akadémiái ifjuság szellemi mozgalmait iránt érdeklődéssel viseltetnek. *Erdei Károly* ma még egyszerű theologus, de meg van áldva mindazon tehetségekkel, melyek, ha kifornak, s helyes irányban fejlődnek, valamikor még gazdagon gyümölcsözhetnek. Aki teheti, vegye meg a művet; talán ezzel is hozzájárul reményeink megvalósulásához.

**Kenessey Béla** ref. theol. igazgató fordításában most jelent meg Ostersee János „Pathmosi Hangok” c. alatt összefoglalt legszebb beszéd-sorozata. Ostersee az utrechti egyetem tanára, majd rotterdami pap volt. Tudós és szónok. S hogy mindkét tekintetben mily hatalmas egyéniség, legjobban mutatja, hogy hallgatására külön vonatokon tódult a hívők serege. A könyv tehát, mely kilencet foglal magában e nagy szónok remekei közül és pedig kitűnő fordításban, a nagy közönségre, annál inkább a theologusokra nézve megbecsülhetetlen értékű. A művelt lélek élvez és tanul s taníthat belőle. Megrendelhető a „Ref. theologus kör”-nél Kolozsvárt Emke-tér 1. sz. Ára 2 kor.

**Az adománygyűjtés ügye a magyar közigazgatási jogban.** Irta dr. Flórián Károly eperjesi jogakadémiai tanár. Különlenyomat a Magyar Közéletből, Budapest, Politzer Zsigmond és Fia kiadása. Ára 20 fillér. Fenti cím alatt egy értekezés jelent meg dr. Flórián Károly eperjesi jogakadémiai tanár tollából, melyben a szerző az adománygyűjtés élő magyar jogát állította össze és foglalta egységes keretbe. Különös érdeme a füzetnek, hogy a protestáns egyházak adománygyűjtési jogának ismeretében olyan jogforrásokat is felkutatott, melyeket eddig egyetlen közigazgatási-jogi író sem idézett. Az értekezés elsősorban a koldulással, aztán a könyöradománygyűjtéssel, végül pedig a nyilvános adománygyűjtéssel foglalkozik nagy részletességgel.

## KÜLÖNFÉLÉK.

— **Londoni hírek.** A britt és külföldi Biblia Társaság köréből. A kormányzó választmány f. é. ápril. 18-iki ülésében készíté elő a századik évről való jelentést, természetesen rövidített alakban, és javaslatait, a május 4-kén tartandó rendes évi nagygyűlésre. Nyolc ázsiai és afrikai nyelv jelenik meg először a társaság előtt névszerint s rajta a biblia nagy része, és így 378-ra emelkedett az idén az eddigi 370 nyelv, melyen megszólal a szentírás. Megjelent Nestle Eberhard tanártól a görög új-testamentum azon olvasási javításokkal, melyek a 3 legnagyobb görög recensio tudósai megállapítása nyomán módosítják a bevett szöveget. Beszámolnak a százados örömnapok lefolyásáról is. A százados alap eddigelé

152,000 font sterlingig jutott. A százados ünnep emlékére választott a nagygyűlés 15 alelnököt; köztük hazánkfiát *Duka Tivadart*; tudunkkal első eset, hogy magyar embert tiszteltek meg ily kitüntetéssel. Ő 1885. óta volt a kormányzó választmány tagja, nagy élvezete volt 20 évig szolgálnia a biblia világraszóló szent ügyét, magas kora (80 éves) miatt leköszönt, s most egyik alelnöki tiszttel méltatták érdemeit. Hazánkat ő képviselte ott, s a mi a magyar biblia ügyében nagy és szép történet, ő neki abban oroszán része volt. Megválasztották tekintélyes számban élethosszig tartólag a „tisztéletbeli kormányzókat“ a Társaságba; úgy szinte a tisztéletbeli hölgykormányzókat, kik kiváló érdemet szereztek maguknak a biblia társaság előbbre viteleiben. Végül választottak hét „tisztéletbeli külföldi tagot“, a stuttgarti, berni, lausannei, genfi egyik lelkészt, Hannoverából egy grófit, Baseltől egy világi urat; és Balogh Ferencz tanárt Debrecenből. Ez az egyedüli kitüntetés, mit a Biblia Társaság külföldi egyéniségeknek adhat elismerésül a biblia iránt szerzett érdemeikért. Az ezt tudató diszes oklevél szét is küldetett az illetőknek meghatározó kíséreléssel.

— **Nyilvános nyugtázás.** A Debr. Prot. Lap legközelebbi száma elismeréssel emlékezett meg arról, hogy Nánássy Lajos chicagói lelkész és neje Podholszky Margit a mi egyetemünk javára 1000 koronás alapítványt tettek. Az alapítványi összeg első részletül e lap szerkesztőjének közvetítése útján május 16-án a collegiumi pénztárba 50 korona be is fizettetett, mit ezennel nyugtázok. Debrecen, 1904. május 16. Rózsa Sándor collegiumi pénztárnok.

— **Köszönetnyilvánítás.** Méltóságos Horthy István úr f. évi május 6-án Debrecenben 100, egyszáz koronát adott át kezeinkhez azon felhívással, hogy ez összeg felét (50 kor.) a döghei, másik felét pedig (50 kor.) a gégényi egyháznak kézbesítsem, templomépítési költségeik pótlására. Miután a megbízásban készséggel eljárta, kedves kötelességemnek tartom, hogy ezen szép adományért az adományozó méltóságos Horthy István úrnak a nevezett egyházak s a magam nevében is hálás köszönetemet tolmácsoljam. Nagykállón, 1904. május 16-án. *Görömbey Péter* felsőszabolcsi esperes.

— **Az egyházkerületi pénzügyi bizottság ülése.** Fáradhatatlan főgondnokunk a május 7-én megtartott főiskolai igazgatótanácsai ülésével május 8-án már az egyh.-ker. pénzügyi bizottságban elnökölt, hol több rendbeli egyházkerületi megbízás tárgyában folyt a tanácskozás. Az egyh. kerület részéről alapítandó egyetemi tanszék alapja javára javaslatba hozza a pénzügyi bizottság, hogy a remélhető adományokon kívül a tüzkárbiztosítási jutalék felemelt 2%-os részlete, az elemi iskolai kézi könyvek pénztára részéről folyósítandó évi 300 k. évjáradék, és a XIX. pénztári csoport

jövedelmének 10%-a fordíttassék az alap képzésére. Nagy fontosságú az a javaslat, melynek értelmében meg lennének az egyes egyházkerületek kimélve a zsinattartás terhes költségeinek hordozásától olyan módon, hogy az államsegélynek különben is köz-igazgatási célokra adott többletéből fedeztetnének az új zsinat költségei. Javasolja a pénzügyi bizottság, hogy a néhai Kovács Lajos emlékére a kézi-könyvek pénztárából pályadíjképpen 2 drb. 50—50 korona folyósíttassék évenként a tanárkartól kitűzendő pályamű nyertes írójának; ha jutalomra méltó mű nem találkoznék: a megmaradt pályadíj a tanítóképzési ifjuság házi könyvtára javára lesz fordítandó. A városon kinlakó s tápintézeti ellátásban nem részesülő tanítóképzési ifjak kosztadói drágasági pótlékért folyamodtak. A tanárkar javaslatára a pénzügyi bizottság 1—1 tanuló után visszamenőleg márc. hótól kezdve havi 1—1 korona pótlék kifizetését javasolja; jövőre nézve pedig tegyen az évi átalány összegére nézve a tanárkar a pénzügyi bizottsághoz javaslatot. A pancsovai egyház kisorsolt, de még be nem váltott részkötvényeinek költsége tárgyában a pénzügyi bizottság több rendbeli egyh.-ker. végzés értelmében azt javasolja, hogy e költség fedezetéről a nyerhető segélyek visszatartása útján gondoskodjék az esperesi hivatal; az egyházkerület által előlegezett 1700 koronányi ideiglenes kölcsön szintén ilyen módon térítessék meg. Az egyházkerületi helyben lakó megbizottak napdíjügyében javaslatával a főjegyző, ügyész és pénztárnok nyertek megbízatást. Az 1903. évi pénztári számadás felülvizsgálata közben aggasztónak tünt fel, hogy a közigazgatási pénztár 4578 k. 82 fillérrel hordozott több kiadást a jövedelemnél. Ennek oka a sok rendbeli ülésezés költsége volt és az, hogy 1903-ban a testvér egyházkerületekkel közös kiadásból egyházkerületünkre 3175 k. 07 f. hárult. Javasolja a pénzügyi bizottság, hogy a túlköltés a XIX. pénztári csoport terhére térítessék meg a közigazgatási pénztárnak. A számadás különben rendben levőnek találtatván, a számadó pénztári hivatal felmentésre ajánlja a pénzügyi bizottság. Reméljük, hogy a tett javaslatokat az egyh.-ker. közgyűlés elfogadja s határozati erőre emeli.

— **Kivonat.** A beregi ev. ref. e.-megye 1904. év május 11-én, Beregszászban tartott egyetemes lelkészi értekezlete, foglalkozván, a f.-borsodi egyetemes lelkészi értekezlet ismeretes azon indítványával, — hogy a lelkészi törzsfizetés 2400 koronára emeltessék fel az állás fontosságához illő korpótlékkal; hogy tartassék Budapesten egy értekezlet, amely testületileg járulna a kormány vezetőihez a lelkészi testület e jogos kívánságának megvalósítása érdekében — kimondotta: hogy ez indítványban, az általa már több ízben, legutóbb a zsinati törvénytervezetre beterjesztett munkálatában erősen hangsúlyozott véleményét ismeri fel, csak következetes marad, midőn az indítványt melegen üdvözli, a f.-borsodi értekezletet a közös cél megvalósítása érdekében indított mozgalmában tőle telhetőleg segíteni kívánja. A tartandó értekezletet illetőleg a f.-borsodiaknál tovább megy, a mennyiben azt a világi elem bevonásával kívánja s tartja szükségesnek megtartani, nem egy papi, de egyetemes protestáns értekezlet megtartását indítványozza, hol is a hivatalból kiküldötteken kívül úgy az egyházi, mint a

lelkészi hivatal fontosságát s a lelkészek által végzett munkát igaz értéke szerint megbírálni s méltatni tudó világi férfiak minél nagyobb számban leendő megjelenését tartaná az ügy érdekében kívánatosnak; miért is a maga részéről a midőn Sütő Kálmán esperest, Kallós Tivadar tanácsbíró, világi részről: Uray Imre e.-m. gondnokot, Varga Sándor tanácsbíró hivatalból kiküldi, felhívja s kéri az e.-megye egyházi és világi férjait, hogy minél nagyobb számban jelenjenek meg a tartandó értekezleten, szándékukat jelentsék az esperesi hivatalnál, hogy megbízó levelet nyerve, mindazon jogokkal birjanak az értekezleten, mint a hivatalból kiküldöttek. A mozgalom vezetőit felkéri e lelkészi értekezletünk, hassanak oda, hogy a protestáns értekezleten megjeleni óhajtok kedvezményes vasuti jegyet nyerjenek. Barabás, 1904. május 12. *Seres Ábrahám*, ért. jegyző.

— **A debreceni ev. ref. tanítóképző intézet** negyedéves növendékei, összesen 42-en, a tanítóképző intézet hat tanárának vezetése alatt f. é. május hó 14-én tartották meg szokásos évi tanulmányi kirándulásukat. Ezuttal a kabai ref. egyháztanács meghívására a kabai ref. egyház elemi iskoláit keresték fel. A tanulmányi kirándulás kimagasló mozzanataiképpen felemlíthetjük a minta tanításokat és nt. Dávidházy János esperes urnak a kabai ref. elemi iskolák multját ismertető élvezetes előadását. Minta tanításokat tartottak: Dulházi Kálmán és neje, Fehér Imre és Ritook István tanító urak. A minta tanítások az illető tantárgyak szakavatott kezelésének módszerét és az elért szép eredményt mutatták be és világosan bizonyították azt az igazságot, hogy a tanítóképző intézet az általa tanított módszerben, vagy különféle módszerekben csak mintákat nyújt, melyek életnélküli utánzásá válnak a tanításmódszerét tökéletesíteni nem törekvő és a módszert a maga külön egyéniségéhez alkalmazni nem igyekvő tanító kezében, ellenben csak alapul és kiindulási pontul szolgálnak olyan lelkes tanítóknál, kik az éppen ref. iskoláinkban otthonos önálló tanítói munkálkodás révén módszerük tökéletesítése által példányképpül szolgálnak tanítótársaik előtt, s így közvetve a többi elemi iskolák tanítói módszerének tökéletesítéséhez is hozzájárulnak. A fehér asztalnál az egyházi és községi előjáróságon kívül a tanügy iránti érdeklődésből szép számú közönség volt jelen. Itt volt alkalmunk megismerni a kabai ref. egyház egyik nagy jóltevőjét, Tözsér Simont, ki feleségével Szeles Teréziával egy iskola épületet saját költségén állított elő és a kabai ref. egyház jelenlegi legnagyobb harangját öntette. Az ebédet, melyen intézetünk a kabai ref. egyház vendége volt, a tanügyi kérdések körül mozgó tartalmas felköszöntők és a tanítóképző intézeti növendékek összhangzatos éneklése fűszerezte.

— **Sajtóhiba.** Május 14-iki számunkban 307. lap, jobb oldal felülről-lefele 8-ik sorban ez szedett: „ó magyar ritmusokkal.“ E helyett ezt kell olvasni: „ő magyar ritmusokkal.“

— **A békés-bánati ref. egyházmegyei** lelkészi értekezletre Hódmezővásárhelyre meghívott nagytt. Szabó Aladár bpesti ref. theol. tanár úr, ez alkalommal az ottani ref. nőegylet felkérésére, e hó 4-én d. u. igen szép számú s előkelő nőközönség előtt nagy-érdekű tanulságos előadást tartott. A keresztyén nő hivatásáról szolt részletességgel s különösebben

kiterjeszkedett a magyar diakonissza intézménynek és a nők előtt itt megnyitott nemes munkatérnek ismertetésére is. Tanításának mindenütt az evangéliumi nők példájával adott súlyt és meggyőző erőt. Az értékes előadásért a nőegylet köszönetét az elnök meleg szavakban fejezte ki a tudós tanárnak; majd buzgó imában köszönte meg Istennek a lelkiépülés ez óráját; végül a 130. dics 1. v. eléneklésével — mely a lelkek meghatottságának mintegy természetes kifejezéseként buzgó áhitattal folyt, — befejezést nyert e kedves és épületes összejövetel. Ragadjunk is meg minden alkalmat, ami által egyházunk tagjait keresztyéni tisztokban s e tisztok erényeiben nevelhetjük.

— **Ajánljuk mindenképp figyelmébe** a következőket: Mélyen tisztelt Uraim! Bizonyára szokásban van az önök tanintézetében is néhány jó könyvet erkölcsi jutalmul, kitüntetésül kiosztani a legjobb tanulók közt az évről-évre vizsgákon. Erre a nemes célra áldoz az iskolafentartó és áldoznak az iskola pártfogói is, ha felszólítani sziveskedik őket. A szükséges könyvek megválasztásánál kérem, sziveskedjék megemlékezni az én protestáns irányú könyveimről, melyek az evangéliumi jellem és lelkiéletnek az ifjúságra beoltására alkalmasak. E mellett diszkötésűek és olvasók. Közvetlen nálam rendelve a „Protestáns Lelkiélet“ 1 kor. és 1 kor. 60 fillér. A „Protestáns jellem“ (II-ik illusztrált kiadás Réthy és Goró eredeti rajzaival.) 1 kor. 20 fill., 1 kor. 60 fill. és 2 koronás diszkötésű kiadásban kaphatók. (Kereskedő által rendelve 25%-el többbe kerülnek.) Kiváló tisztelettel vagyok Nagyvárad, pbk. *Vaday József*, igazgató tan.

— **A „Magyar Állam“ vargabetüje.** A minap, midőn a vasutasok sztrájkoltak, egy kis nézeteltérés forgott fenn köztünk és a „Magyar Állam“ között. Mi válaszukban kijelentettük akkor, hogy „a munkabérnek hatósági limitálására is kész“ „Magyar Állam“ emlékeztetünk szerint nem mindig (!) ezen a nézeten volt eddigél. Ime már megint másfelől fujnak a szelek odaát és kijelentjük, hogy most egészségesebb tájakra fujnak! Arra a hirre ugyanis, hogy a sztrájk ellen törvényt akarnak hozni, május 11-iki számában szóról-szóra ezt írja a „Magyar Állam“: „Mi feltétlenül elhiszszük, hogy akik egy mozgalomnál nem aktive, hanem annak kihatásaiban passzive vannak érdekelve, mód felett fáznak a sztrájkmozgalmaktól. De, ha ettől fáznak, akkor ne szaladjanak az államhatalom bő takarója alá és ne akarjanak tábort tüzeknél melegedni. Arról nem lehet törvényt alkotni, hogy a sztrájk vagy a mozgalom vétség vagy bün. Az hazugság! A büntetőtörvény szelleme szerint a vétségeket, a büntetteket bármikor meg lehet torolni. De a liberalizmus hazug köpenye alatt valóságos liberalitással odahatni, hogy azok, akik valamely mozgalomban részt vesznek, ha az államhatalom kezelőinek, vagy egy megriádt töketársaságnak izlik, lázadóknak, eszközszegőknek, forradalmároknak, utcaszéli csirkefogóknak minősítessenek, semmi szín alatt sem engedhető meg. Ki hallott valaha olyan abszurdumot, hogy az állam, támaszkodva a durva katonai hatalomra, gorombán közéje üssön azoknak, akik érdekeik megbeszélése és sérelmeik orvoslása végett összejönnek. Hisz ilyenformán per consequentiam a szólás-, a vélemény- és a sajtószabadság cenzurájától mi sem választja el az államot! Rosszul cselekszik tehát a

kormány, amikor ilyen célzatu feliratokat és üdvözlő sürgönyöket rendeltet meg a törvényhatóságoknál, vagy az ugynevezett szabadelvű pártiaknál. Mi nem hisszük, hogy akadna magyar parlament, amely ilyen vértörvény meghozatalánál segédkezzék. Ilyen emberietlen, ilyen hatalmi gondolkodás az alkotmányosnak híresztelt Magyarországon egészséges közviszonyok mellett tért nem foglalhat.

— **Hirdetmény.** A m.-szigeti ev. ref. főgimn. tápintézetben a köv. 1904/905. isk. évben bentlakással egybekötött 48 hely kerül betöltés alá. A teljes ellátás, bennlakás s tanári felügyelettel egybekötött helyek részben ingyenesek, részben évi 60—100, 160—200—240 vagy 320 korona díj fizetése mellett nyerhetők el. Ezen díjakon felül minden növendék butordíj címen 10 korona, szolgatartás címen 5 korona évi díjat fizet. A helyek elnyeréséért benyújtandó folyamodványhoz melléklendők: Folyó évről az iskolai évvégi bizonyítvány; szegénységi bizonyítvány. Új kérvényezőknél ezenkívül mellékelni kell a szülők vagyoni állását feltüntető birtokiv hiteles másolatát. Csak szorgalmas és jó magaviseletű tanulók vétetnek föl. Ev. ref. lelkész és tanító fiúk egyenlő körülmények közt előnyben részesülnek. Folyamodók kérvényeiket az Ev. ref. Lyceumi Igazgatótanácshoz címezve a ref. főgimnáziumi igazgatósághoz bezárólag f. év július hó 5. napjáig nyújtásuk be. Egyébb, az intézet belételeire vonatkozó körülményekről az év végén megjelenő isk. értesítőből nyerhetni részletes felvilágosítást. Kelt. M.-szigeten, 1904. május 2. *Héder János* h.-gondnok.

### Szerkesztői üzenet.

„Egy reformátusnak. Helyben. Válaszok tépelődéseire, — egyenesen, nyíltan őszintén, . . . noha érzem, hogy kezem a szomorú esemény folytán meglehetősen köve van s nem mondhatom mindazt el, a mit mondanom kellene. Mindenek előtt azonban két rendbeli állítást kell megkorrigálnom. Az 1-ső az, hogy az ön „tudomása szerint egy év alatt már a harmadik öngyilkossági eset ez a debreceni református papnövendékek között.“ Én csak egyről tudok, erről a mostaniról. Sőt ide s tova 5 éve lesz, hogy a papi katedrám a theol. tanárral felszereltem, de ezen idő alatt és óta öngyilkos theologus temetésén most voltam először. A 2-ik megkorrigálni való az ön fel fogásában az, hogy ön az öngyilkosságot „a céltudatos nevelés“ kérdésével hozza kapcsolatba s így, bár nyíltan nem mondja, de sejteti, hogy a felelősségből egy részt a „nevelők“ re hárítani hajlandó. Nohát, — eltekintve attól, hogy a vallásos nevelés már a szülői háznál nemcsak megkezdődik, hanem javarészen ki is alakul, — emlékeztetem önt arra, hogy Krisztusnak nem 80—90, hanem csak 12 tanítványa volt s ezek közül 1 mégis öngyilkossá lett! Vajjon felelőssé fogja ön tenni a Jézus Krisztust!? Azt azonban értem, sőt helyeslem is, hogy ennek a szörnyűséges és végtelenül buta bűnnek az okát keresi. Én is sokszor kerestem, mikor mint lelkész öngyilkos koporsója felett állottam; kerestem most is s én úgy hiszem, meg is találtam. Különbséget teszek azonban az élet küzdelmeiben összerogyott pessimista és a vidám lelkű ifjú öngyilkos között. Amaz gyáva ságból és hitetlenségből emeli a fegyvert önmaga ellen, — ez könnyelműségből, rajongásból s beteges phantáziája-szülte romantikus hajlamokból! Ne keressük ez utóbbinál a hitetlenséget. Megszokott frázis az csak, hogy nem tud hinni az ifjú ember s azért lesz öngyilkos! Én ezt nem hiszem; nem még akkor sem, ha, — mint legközelebb is történt, — hátrahagyott leveleiben cynikus frivolsággal maga a szerencsétlen ifjú dicsekszik hitetlenségével. Nem hiszem neki magának sem, mert meggyőződés szerint az efféle zavaros szövegek csak az exaltált lélek erőszakos és dacos eruptiói, melyekkel magát bátorítani akarja. A baj forrása ott van, hogy a lélek érzélgőssé lesz: lángban ég s e lángra hűvös szellőt sem a hit, sem a józan ész nem képes fújni; pedig még megvan mind a kettő; a szív önnön tüzeben ég el, mielőtt az agy az okok és okozatok roppant jelentőségéről maga magának számot tudna adni. (Az ugynevezett „terheltség“ ről most nem szólok . . .!) Valamikor beszéltem

hosszasan és komolyan olyan emberrel, ki egy ilyen pillanatban fegyvert emelt maga ellen, — de a golyó nem halálosan talált s az ifjú életben maradt, később ebből az emberből a társadalmnak értékes tagja. — szolgabíró, — lett. Ettől hallottam, lomnak értékes tagja. — szerencsétlen pillanatra nem emlékeznek s áldotta az Istent, hogy karjaival az örvény széléről visszarántotta. Azért az a kötelességünk és pedig nemcsak nekünk tanároknak vagy lelkészeknek, hanem az egész társadalomnak, hogy mindent megtegyünk arra, hogy az efféle érzélgős individuumok száma ne szaporodjék. Dívatos frázisokra mit sem adva, szigorú fegyvel alá kell venni az ifjakat: fel kell ébreszteni bennök a kötelességtudatot. Ez a leghatósabb gyógyszer az érzélgősség ellen. Tanulják meg korán, lehetőleg már a szülői háznál, hogy az élet nem tréfa dolog s azzal nemcsak magunknak tartozunk. És ha mindennek a dacára is közülök egyik vagy másik eltáborodik, áldozatul esik: akkor ne tegyünk úgy, hogy hőssé emeljük a szerencsétlen lelki nyomorultat, hanem mutassunk rá kérelhetetlenül példájában azokra a fonákságokra, melyek lelkének talán addig jól egyensúlyozott kerekeit kizökkentették s a legbutább és legnyomortaltabb bűn iszapjába elsülvesztették. Ez idő szerint legsajnálattalra méltó felelősség terheli azonban a tekintetben a sájtót is, a társadalmat is. Mire való az ilyen szerencsétleneknek hátrahagyott s legtöbbször zavaros iratait közzéadni, — per longum et latum traktálni!? Mire való az elvégre is törpéről sensációs és regényes históriákat költeni, vagy annak temetésére ezrével tódulni s ekként a sőtét bűnt mintegy dicsefényvel s úgy körül venni, hogy ugyanarra a bűnre s annak elkövetésére mások is, — az erőtlének közül, — valóságos kedvet és ösztönt kapjanak!? Több pszichológiára van itt szükség, nem annyra, mint a mennyit a mai társadalom elárul! Néhai veterán írónk *Tóth Lőrincz* egyik csipős epigrammájában kegyetlen gunnyal tette nevetségessé a beteges érzélgősség hamis dicsefény után sovargó eme lovagjait, — s én azt mondom, hogy ha az öngyilkosság fekélyét az emberiség testéből ki akarjuk irtani, az ő példáját kell követnünk. Tántoríthatatlan meggyőződésem, hogy e nagy és humánus munkában más eszközünk nincs. „Dixi et salvavi animam meam!“ — **B. J. Léva.** Csak tessék beküldeni ennek a socialismusról irt dolognak a folytatását is. Szívesen veszem. — **Sz. D. Dévaványa.** Nincs arra kilátás, hogy már a kerületi gyűlés előtt összehívassék.

Tartalomjegyzék: Vigasztalás és igazság Lelke jövel! E. J. — Pünköszt ünnepén. Dombi Lajos. — Vélemény. Csánky Réniamin. — Észrevételek a „Véleményes Javaslat“-ra. Szügyi Dániel. Kremán Sámuel. — A debreceni református Kollégium adatlára. Balogh Ferencz. — Tanügy: Az ev. ref. középiskolai tanárok fizetésének rendezése. S. Szabó József. Dóczy Imre. — Közéletünk: A békes-bánati egyházmegye tavaszi közgyűlése. Vadas Gyula. — Irodalom. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **ERŐSS LAJOS.**

### Pályázati hirdetés.

- A debreceni ev. ref. egyház pályázatot hirdet:
1. A Csonka-utcai fiúiskola IV-ik osztályának,
  2. A Csapókerti fiúiskola I—II. osztályának,
  3. A Teleki-utcai fiúiskola III-ik osztályának,
  4. A Csapókerti leányiskola I—II-ik osztályának,
  5. Homokkerti leányiskola I—II-ik osztályának tanítói hivatalára,
  6. A Kossuth-utcai leányiskola IV-ik osztályának tanítónői állására,
  7. A Vigkedvü Mihály-utcai leányiskola I—II-ik osztályának tanítónői állására.

A tanítók alapfizetése ezerkétszáz korona; ötödéves korpótlék százhusz korona hat ízben évnegyedes részletekben előre fizetve. A városból lakás vagy női tanító részére négyszáznyolcvan korona-, nőtlen tanító részére kétszáznyolcvan korona lakpénz és nőstanító részére tizen-

négy köbméter-, nőtlen tanító részére tíz köbméter tüzifa beszállítva.

A tanítónök alapfizetése nyolcszáz korona; ötödéves korpótlék száz korona öt ízben évnegyedes részletekben előre fizetve. A várostól lakás, vagy kétszáznegyven korona lakpénz és tíz köbméter tüzifa beszállítva.

Kötelesség: egy vagy két osztály, rendkívüli esetekben több osztály tanítása a tiszántúli ev. ref. egyházkerület által megállapított tanterv szerint. Leányok tanítója csak nős ember lehet s a négy felsőbb osztályban a női kézimunka tanítására vagy tanítatására is köteleztetik. Tanítónöknek a női kézimunka tanítása is kötelességük.

A pályázati kérvényhez csatolandók: a) keresztlevel, b) oklevél, c) időrendben esperesileg megerősített szolgálati bizonyítvány, d) legújabb keletű orvosi bizonyítvány, e) az állam vagy más felekezeti tanítóképzőjében nyert oklevél mellett a valástanból, az egyházi éneklésből és ezek tanítási módszertanából valamelyik ev. reform. egyházkerület tanítóképesítő bizottságától nyert bizonyítvány. Tanítónök részéről ezeken kívül lelkészi bizonyítvány arról, hogy a pályázó férjezett, özvegy vagy hajadon-e?

Az iskolaszék a tanítót más iskolába át helyezheti.

A pályázati kérvények ez évi június 4-én délután 5 óráig az egyház iktató hivatalába küldendők vagy adandók be. A megválasztott 1904. évi augusztus hó 15-ik napján állását elfoglalni köteles.

Kelt Debrecenben az ev. ref. egyház presbyteriumának 1904. évi május hó 8-ik napján tartott gyűléséből.

*Kiss Albert*  
h. lelkész-elnök.

*Simonffy Imre*  
kir. tan. főgondnok.

*Somogyi Pál*  
főjegyző.

## B O R.

Sajáttermésű Ó-, és Uj-bor, kölcsönhordókban vasútra feladva, kapható: **Raksányi Károly** ref. lelkésznél *Balaton-Henyében*.

### Pályázat.

A hódmezővásárhelyi ev. ref. egyház, mint fentartó testület, állami segélyben részesülő főgimnáziumához a jövő számba 1904—1905-ik isk. évtől egy *magyar-latin* nyelvi tanszékre rendes, egy *latin és görög* nyelvire szintén rendes, esetleg helyettes tanárt óhajtván választani, e tanszékekre pályázatot hirdet. Felszólítja tehát

pályázni kívánókat, hogy folyamodványukat életkorukra, vallásukra, eddigi tanulmányaikra és szolgálatukra, katonai kötelezettségek teljesítésére vagy hadmentességükre vonatkozó okirataikkal együtt az egyház lelkész elnöki hivatalához folyó évi június 1-ig adják be.

Kötelességek lesz az említett tanszakoknak, esetleg rokon tantárgyaknak az állami tanterv szerint tanítása.

Javadalmazás: a rendes tanárnak 2400 kor., 500 kor. lakáspénz és ötödévenként 200 kor. korpótlék; a helyettes tanárnak 1600 kor. és 200 kor. lakáspénz, a gymn. pénztárából előleges évnegyedi részletekben.

Csak ev. ref. vallásuak pályázhatnak. A megválasztandó rendes tanár az orsz. nyugdíjintézetnek kötelezett tagja; de más tanintézetnél eltöltött évei a korpótlékba nem számíttatnak be. Egy évi sikeres működés s kifogástalan magaviselet után állandósíttatik.

Tanintézetünknel vannak még 2800 és 3200 koronás alap fizetésű tanári állások is.

Hódmezővásárhelyen, 1904. máj. 8.

*Juhász Mihály,*  
főgondnok.

*Pap Imre,*  
lelkészelnök.

Szabadalmazott önműködő

# permetező készülékek

**„Syphonia“**  
szőlőtelepek  
és komlóültvények befecskendezéséhez  
a gyümölcsfákat károsító rovarok,



a szegecs és tormáncs kiirtására, valamint a levéltetveségek elleni védekezésre stb.

10 vagy 15 liter töltésű

## Önműködő, hordozható permetezők rézüsttel is,

petroleum-vegyítő-készülékkel, vagy anélkül; kocsira szerelt, önműködő permetezők gyártatnak és szállítatnak különlegesség gyanánt

### MAYFARTH PH. és Ta.

mezőgazdasági gépgyárak, borsajtók és gyümölcs-értékesítő-gépek különlegességi gyára által

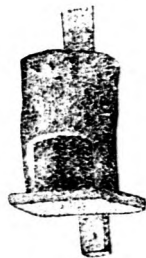
**BÉCS, II. Taborstrasse 71. sz.**

Kimerítő árjegyzék ingyen. — Képviselek és viszonteladók kerestetnek.

**BIEHN-féle**  
Asphalt-fedő-  
lemez;

**Turul**-permetező,  
**Atilla**-permetező,  
debreczeni **Sugár**  
permetező, jól  
ismert szolidma-  
gyar gyártmá-  
nyok: kézi kén-  
porfúvók és kén-  
porfúvó-gépek;  
szőlő metszőollók  
oltókések, gummi  
esővek, permetező  
részek; **mestersé-  
ges madár-fészkelő**  
**házikók**;

Kerti-padok;

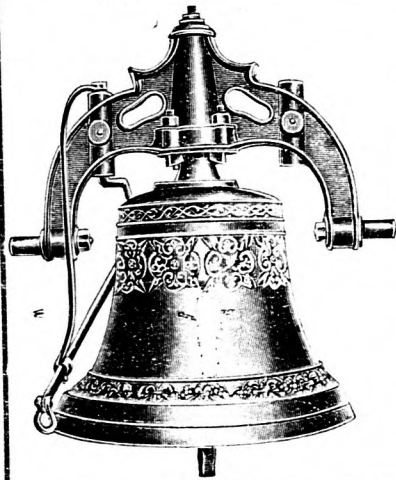


kertészeti és mezőgazdasági eszközök  
és gazdasági gépészeti cikkek raktára

**SESZTINA LAJOS**  
vaskereskedése  
**DEBRECZEN.**

## Baktai EGRY FERENCZ

harangöntő,  
**Kis-Gejőcz, Ungmegye.**  
A Millenniumi kiállításon kitüntetve.



Ajánlja  
**harangöntő**  
műhelyét,

mely a legrégebb és a  
legjobb hírnevű az or-  
szágban. Teljes szavatos-  
ság mellett szállít

**harangokat**

lármínó súlyban, nem-  
tetszőket feltétlenül visz-  
szavesz, és a költségeket  
visszatéríti. Árjegyzéket  
bérmentve küld.

Minden hirdetésnél más  
előismerő irat.

### Bizonyítvány.

Igen tisztelt Egrý úr! A három harang, a melyet hit-  
községünk részére öntött, az egész vidék közönségének tet-  
szését kivétel nélkül megnyerte. Szébb összhangzású és ilyen  
mélabús hangzású harangok környékünkön nem találhatók.  
Jelen soromat ne tekintse senki üres szölamú reklám csiná-  
lásnak, hanem egy lelkiismerettel és becsülettel végzett munka  
jutalmának. L. Pólyán, (Zemplén m.) 1901. január 10. Antalóczy  
Kornél g. kath. lelkész. A fentiekhez mindenben hozzájárú-  
lok Antalóczy Imre nyug. esperes-lelkész.

## A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész  
és tanító urai előtt nem ismeretlen a

**„NEUMANN M.”**

cs. és kir. udvari szállító cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta  
ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja,  
nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület  
lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne te-  
kintsék meg azt a kitünő hírnevnek örvendő  
nagy áruházat.

A kitünő minőségű férfi-, fiu- és gyer-  
mek-ruhakkal felszerelt áruház kielégíti a  
legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják  
az összes vásárlók, de különösen azok a  
szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt  
szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak  
Debrecenbe jöve ne mulasztják el ezt a  
látványosság számba menő hatalmas áruhá-

zat megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni  
mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szolid-  
ságnak, olcsóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az  
üzlet az év minden szakában, mert a vevők  
óriási tömege helyből úgy mint vidékről a  
*Neumann M.* céget keresi föl.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét  
minden időben és körülmények között fen-  
tartani, de arra nem is volt eset, hogy  
*Neumann M.* áruháza ellen panasz emel-  
tetett volna.

*Olcsóság, tartósság és csinoság te-  
kintetében a Neumann cég* áruai versenyen  
felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és  
tanító urai pedig különösen bizalommal for-  
dulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen  
mint törzs vevőközönség különös figyelem-  
ben részesülnek minden alkalommal.

Ezután is figyelmökbe ajánljuk ezt a  
régóta kitünő hírnevű előkelő céget.

**NEUMANN M. cs. és kir. udv. szállító Debrecen, főtér, a postával szemben.**

Mérték szerint külön osztály.

ALAPITTA TOTT: 1845-BEN.